

12. 481.

VÄLISEESTLASE KALENDER- KÄSIRAAMAT 1929

I. AASTAKÄIK

TOIMETANUD
H. HALJASPÖLD

P. 2483/28.

A. 12.481.

VÄLISEESTLASE KALENDER- KÄSIRAAMAT 1929

I. AASTAKÄIK

TOIMETANUD
H. HALJASPÕLD

Ajakiri „ROMAAN“

Toimetaja P. GRÜNFELDT.

(VIII aastakäik)

toob igas oma korralikult kaks korda kuus il-
muvas numbris romaane ja lühemat proosakir-
jandust ning luulet mitmekesistelt rahvustelt väga
laialises valikus.

„ROMAAN“i siht on tutvustada Eesti lugevale
rahvale maailma tähtsamaid kirjanikke nende
põnevamate ja tuumakamate teoste näol.

„ROMAAN“ toob põnevaid jutte, on see ju
„Romaan“i otsekohene ülesanne, et iga-
üks leiaks temas väärtuslikku ja
huvitavat lugemist.

ROMAAN“i keel on rahvalik ju arusaadav iga-
ühele.

Tellimise hind välismaile:

$\frac{1}{1}$ aastas Kr. 10.— senti

$\frac{1}{2}$ „ „ 5.— „

$\frac{1}{4}$ „ „ 2.50 „

Tellimise hind kodumaal:

$\frac{1}{1}$ aastas (24 nr.nr.) 7 kr. 50 senti

$\frac{1}{2}$ „ (12 nr.nr.) 4 „ — „

$\frac{1}{4}$ „ (6 nr.nr.) 2 „ 25 „

2 kuuks (4 nr.nr.) 1 „ 60 „

1 „ (2 nr.nr.) — „ 80 „

Üksiknumber — kr. 40 senti

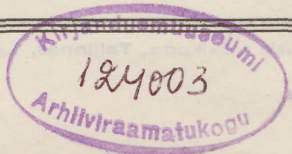
Kõik järgnevad romaanid lõpevad iga aasta-
käigu viimases numbris ja järgmise aasta esime-
ses numbris algavad juba uued romaanid.

„Romaan“i talitus, Tallinn, Müürivahe t. 16

Ajakiri „ROMAAN“

1929.

(VIII aastakäik)

Eessõna.

Saadan seega välja esimese „Välis-eestlase kalender-käsiraamatu“. Teen seda kindlas usus, et täidan sellega tähtsa lünki meie kirjanduses. Aeg on käes, et kodumaa selgi alal tööle asuks.

Saadan selle kalendri välja nii, nagu ta on, lootes, et ta järgmised aastakäigud ületavad selle esimese katse mitmevõrra. Kahtlemata on sel raamatul palju puudusi, kuid ta on esimene samm täitsa uuel alal, ja seepärast andestage ta puudused.

Ole siis, kalender, puuduste peale vaatamata abiks eestlasele laias maailmas ja anna kodumaaelisele käsitlejale väikegi efekujutus ühest seni sõõdis seisnud suurest tööväljast.

Seda soovib sinu sepp

H. Haljaspõld.

Nõmmel, 21. oktoobril 1928. a.

Eesti majanduselust informeerib põhjalikult

„Kaubandus-tööstuskoja Teataja“

Ilmub 2 korda kuus.

IV. aastakäik.

1929.

Tellimishind:

	Eestis	Välismaale
Aastas	2.50	5 krooni
Poolaastas	1.50	3 krooni

Toimetus: Kaubandus-tööstuskoda, Tallinnas, Lai tän. 45.

Kõik,
kes soovivad tutvuda kodumaa lähema
minevikuga,

loevad:
H. HALJASPÖLD.

Ühe vana üliõpilase mälestusi.

Hind 80 senti.

Sisuks:

ESISÕNA.

I sari: KOOLIPOISS (1902–1915).

1. Kodust.
2. Meie sajangu alguse elementaarkoolist.
3. Mälestusi esimesest Vene revolutsioonist.
4. Eestimaa Saksa kooliseltsi Hansakool.
5. Pedagoogid.
6. Õppurid.
7. Vana-Tallinn.
8. Tallinna Peetri realkool.

II sari: LÄBI SEGASTE OLUDE (1915–1918)

1. Moskvast.
2. Linnadeliit.
3. Vene revolutsioon, peamiselt Naissaarel.
4. Nizhni-Novgorod, Peterhof, Tallinn, Petrograd.
5. Maapäeva laialipeks.
6. 24. veebruar 1918.
7. Katkeid sakslaste päevilt.
8. Riia üliõpilaste sõttasõit.

LÕPPSÕNA.

Pealadu; Tallinna E. Kirjastuse Ühisuse Päevalehe" raamatukauplused, Tallinnas, Pikk 2 ja Tallinnas, S. Karja 23.

Jaanuar 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Teisipäev	Näärpäev
2	Kesknädal	
3	Neljapäev	
4	Reede	
5	Laupäev	
6	Pühapäev	Kolmekuninga päev.
7	Esmaspäev	
8	Teisipäev	
9	Kesknädal	
10	Neljapäev	
11	Reede	
12	Laupäev	
13	Pühapäev	
14	Esmaspäev	
15	Teisipäev	
16	Kesknädal	
17	Neljapäev	
18	Reede	
19	Laupäev	
20	Pühapäev	
21	Esmaspäev	
22	Teisipäev	
23	Kesknädal	
24	Neljapäev	Palmipäev
25	Reede	
26	Laupäev	
27	Pühapäev	
28	Esmaspäev	
29	Teisipäev	
30	Kesknädal	
31	Neljapäev	

Veebruar 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Reede	
2	Laupäev	
3	Pühapäev	
4	Esmaspäev	
5	Teisipäev	
6	Kesknädal	
7	Neljapäev	
8	Reede	
9	Laupäev	
10	Pühapäev	
11	Esmaspäev	
12	Teisipäev	
13	Kesknädal	
14	Neljapäev	
15	Reede	
16	Laupäev	
17	Pühapäev	
18	Esmaspäev	
19	Teisipäev	
20	Kesknädal	
21	Neljapäev	
22	Reede	
23	Laupäev	
24	Pühapäev	Vabariigi 11. aastapäev.
25	Esmaspäev	
26	Teisipäev	
27	Kesknädal	
28	Neljapäev	

Märts 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Reede	
2	Laupäev	
3	Pühapäev	
4	Esmaspäev	
5	Teisipäev	
6	Kesknädal	
7	Neljapäev	
8	Reede	
9	Laupäev	
10	Pühapäev	
11	Esmaspäev	
12	Teisipäev	
13	Kesknädal	
14	Neljapäev	
15	Reede	
16	Laupäev	
17	Pühapäev	
18	Esmaspäev	
19	Teisipäev	
20	Kesknädal	
21	Neljapäev	
22	Reede	
23	Laupäev	
24	Pühapäev	Palmipuude püha
25	Esmaspäev	
26	Teisipäev	
27	Kesknädal	
28	Neljapäev	
29	Reede	Suur Reede
30	Laupäev	
31	Pühapäev	1 lihavõtte püha

Mai 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Kesknädal	
2	Neljapäev	
3	Reede	
4	Laupäev	
5	Pühapäev	
6	Esmaspäev	
7	Teisipäev	
8	Kesknädal	
9	Neljapäev	Taevaminemise püha.
10	Reede	
11	Laupäev	
12	Pühapäev	
13	Esmaspäev	
14	Teisipäev	
15	Kesknädal	
16	Neljapäev	
17	Reede	
18	Laupäev	
19	Pühapäev	1. Suvistepüha
20	Esmaspäev	2. Suvistepüha
21	Teisipäev	3. Suvistepüha
22	Kesknädal	
23	Neljapäev	
24	Reede	
25	Laupäev	
26	Pühapäev	
27	Esmaspäev	
28	Teisipäev	
29	Kesknädal	
30	Neljapäev	
31	Reede	

Juuni 1929.

kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Laupäev	
2	Pühapäev	
3	Esmaspäev	
4	Teisipäev	
5	Kesknädal	
6	Neljapäev	
7	Reede	
8	Laupäev	
9	Pühapäev	
10	Esmaspäev	
11	Teisipäev	
12	Kesknädal	
13	Neljapäev	
14	Reede	
15	Laupäev	
16	Pühapäev	
17	Esmaspäev	
18	Teisipäev	
19	Kesknädal	
20	Neljapäev	
21	Reede	
22	Laupäev	
23	Pühapäev	
24	Esmaspäev	Jaanipäev.
25	Teisipäev	
26	Kesknädal	
27	Neljapäev	
28	Reede	
29	Laupäev	
30	Pühapäev	

Juuli 1929.

Enu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Esmaspäev	
2	Teisipäev	
3	Kesknädal	
4	Neljapäev	
5	Reede	
6	Laupäev	
7	Pühapäev	
8	Esmaspäev	
9	Teisipäev	
10	Kesknädal	
11	Neljapäev	
12	Reede	
13	Laupäev	
14	Pühapäev	
15	Esmaspäev	
16	Teisipäev	
17	Kesknädal	
18	Neljapäev	
19	Reede	
20	Laupäev	
21	Pühapäev	
22	Esmaspäev	
23	Teisipäev	
24	Kesknädal	
25	Neljapäev	
26	Reede	
27	Laupäev	
28	Pühapäev	
29	Esmaspäev	
30	Teisipäev	
31	Kesknädal	

August 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Neljapäev	
2	Reede	
3	Laupäev	
4	Pühapäev	
5	Esmaspäev	
6	Teisipäev	
7	Kesknädal	
8	Neljapäev	
9	Reede	
10	Laupäev	
11	Pühapäev	
12	Esmaspäev	
13	Teisipäev	
14	Kesknädal	
15	Neljapäev	
16	Reede	
17	Laupäev	
18	Pühapäev	
19	Esmaspäev	
20	Teisipäev	
21	Kesknädal	
22	Neljapäev	
23	Reede	
24	Laupäev	
25	Pühapäev	
26	Esmaspäev	
27	Teisipäev	
28	Kesknädal	
29	Neljapäev	
30	Reede	
31	Laupäev	

September 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Pühapäev	
2	Esmaspäev	
3	Teisipäev	
4	Kesknädal	
5	Neljapäev	
6	Reede	
7	Laupäev	
8	Pühapäev	
9	Esmaspäev	
10	Teisipäev	
11	Kesknädal	
12	Neljapäev	
13	Reede	
14	Laupäev	
15	Pühapäev	
16	Esmaspäev	
17	Teisipäev	
18	Kesknädal	
19	Neljapäev	
20	Reede	
21	Laupäev	
22	Pühapäev	
23	Esmaspäev	
24	Teisipäev	
25	Kesknädal	
26	Neljapäev	
27	Reede	
28	Laupäev	
29	Pühapäev	Mihkkipäev
30	Esmaspäev	

Oktoober 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Teisipäev	
2	Kesknädal	
3	Neljapäev	
4	Reede	
5	Laupäev	
6	Pühapäev	
7	Esmaspäev	
8	Teisipäev	
9	Kesknädal	
10	Neljapäev	
11	Reede	
12	Laupäev	
13	Pühapäev	
14	Esmaspäev	
15	Teisipäev	
16	Kesknädal	
17	Neljapäev	
18	Reede	
19	Laupäev	
20	Pühapäev	
21	Esmaspäev	
22	Teisipäev	
23	Kesknädal	
24	Neljapäev	
25	Reede	
26	Laupäev	
27	Pühapäev	
28	Esmaspäev	
29	Teisipäev	
30	Kesknädal	
31	Neljapäev	

November 1929.

Kuu- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Reede	
2	Laupäev	
3	Pühapäev	
4	Esmaspäev	
5	Teisipäev	
6	Kesknädal	
7	Neljapäev	
8	Reede	
9	Laupäev	
10	Pühapäev	Mardipäev
11	Esmaspäev	
12	Teisipäev	
13	Kesknädal	
14	Neljapäev	
15	Reede	
16	Laupäev	
17	Pühapäev	
18	Esmaspäev	
19	Teisipäev	
20	Kesknädal	
21	Neljapäev	
22	Reede	
23	Laupäev	
24	Pühapäev	
25	Esmaspäev	
26	Teisipäev	
27	Kesknädal	
28	Neljapäev	
29	Reede	
30	Laupäev	

Detsember 1929.

Kun- päev	Nädalapäev	Märkused:
1	Pühapäev	
2	Esmaspäev	
3	Teisipäev	
4	Kesknädal	
5	Neljapäev	
6	Reede	
7	Laupäev	
8	Pühapäev	
9	Esmaspäev	
10	Teisipäev	
11	Kesknädal	
12	Neljapäev	
13	Reede	
14	Laupäev	
15	Pühapäev	
16	Esmaspäev	
17	Teisipäev	
18	Kesknädal	
19	Neljapäev	
20	Reede	
21	Laupäev	
22	Pühapäev	
23	Esmaspäev	
24	Teisipäev	
25	Kesknädal	1. jõulupüha.
26	Neljapäev	2. jõulupüha.
27	Reede	3. jõulupüha.
28	Laupäev	
29	Pühapäev	
30	Esmaspäev	
31	Teisipäev	Vanaaasta õhtu.

Vabariigi valitsus.

Riigivanem Jaan Tõnisson.

Välisminister Hans Rebane.

Siseminister Jaan Hünerson.

Sõjaminister Nikolai Reek.

Rahaminister A. Teetsov.

Kaubandus- ja tööstusminister J. Holberg

Haridusminister Alfred Mõttus.

Kohtuminister Tõnis Kalbus.

Teedeminister August Kerem.

Töö- hoolekandeminister J. Soonberg

Eesti esindajad välismail.

(Vabariigi välisministeeriumi nimestik 17. okt. 1928).

Ameerika Ühisriigid.

Konsulaat: New York, City, 1860 Broadway.
Telegr. aadress: „Saatkond New York.“ Peakonsul
V. Mutt.

Konsulaat: Norfolk, Hasler & Co. Konsul
(hon.) R. T. Hasler.

Konsulaat: Charleston. Konsul (hon). Tha-
deus Street.

Konsulaat: New-Orleans. Konsul (hon.) N.
O. Pedrick.

Konsulaat: San-Francisco, California, 1805 Pine
Street. Konsul (hon.) Martin Coffey.

Austria.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõigusline mi-
nister K. Menning (elab: Berlin, W 10, Hilde-
brandstrasse 5).

Konsulaat: Wien IV, Wiedner Hauptstrasse 66.
Konsul (hon.) ins. Erich Andresen.

Belgia.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõigusline minister K. R. Pusta (elab: Paris, VIII, 6 rue Magellan).

Konsulaat: Antwerpen (Anvers), 25, rue St. Thomas. Konsul (hon.) Ch. A. Aertssens, asekonsul-sekretär D. Treude.

Konsulaat: Bruxelles, 21, place de Louvain. Peakonsul (hon.) Léon Moreau.

Brasiilia.

Konsulaat: Rio-de-Janeiro, The Cork Coren Company Ltd., Rua Itapiru 341. Konsuli k. t. Rud. Ise.

Helveetsia.

Saatkond: Chargé d'affaires K. Menning (elab Berlin W 10, Hildebrandstrasse 5).

Konsulaat: Bern, Schauplatzgasse 35). Konsul (hon.) H. Hirter.

Hiina.

Konsulaat: Harbin 29, Kirin Street. Konsul (hon.) I. Sütt.

Konsulaat: Shanghai, Post Box 1017, asekonsul (hon.) P. Rumberg.

Hispaania.

Konsulaat: Barcelona. Konsul (hon.) Adrian del Rey.

Hollandi.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõigusline minister dr. O. Kallas (elab: London S. W. 7' Queen's Gate 167).

Konsulaat: Rotterdam, Pieter de Hooghwegh 108 (Postbus 362). Peakonsul (hon.) Carel Stahl. Sekretär J. Bauer.

Konsulaat: Amsterdam, 69 Vondelstraat Omdelpark. Konsul (hon.) Henri A. Heijmeijer van Heemstede.

Inglismaa.

Saatkond: London: S. W. 7, Queen's Gate 167. Telegr. aadress: „Saatkond London.“ Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister dr. O. Kallas. Nõunik-peakonsul ins. R. Möllerson. Sekretär-asekonsul V. Ojanson.

Konsulaat: Leith, 2 Commercial Street (firma Ellingsen & Co). Konsul (hon.) N. A. Ellingsen.

Konsulaat: Aberdeen, 59 Marishall Street. Asekonsul (hon.) George Hall.

Konsulaat: Hull. Konsul (hon.) Thomas Good.

Konsulaat: Manchester, 48 Faulkner Street. Telegr. aadress: „Compatible Manchester.“ Asekonsul (hon.) James Caro.

Konsulaat: Liverpool, Mac Symons Buildings. Asekonsul (hon.) Livingstone Holmes.

Konsulaat: Dundee, 33 Commercial Street. Asekonsul (hon.) B. L. Nairn.

Konsulaat: Swansea, Pembroke Buildings (Austin & Silcocks). Asekonsul (hon.) Ryland Thomas.

Konsulaat: Glasgow, 189 Hope Street (Armour & Co). Konsul (hon.) T. W. Armour, jun.

Konsulaat: Southampton, 6 Canute Road (Sandell Bros). Asekonsul (hon.) G. W. Sandell.

Konsulaat: Cardiff, Lower Grand Floor, Cymric Buildings. Asekonsul (hon.) S. Davies.

Konsulaat: Fowey, C/o. Hannah, Samuel & Co. Asekonsul (hon.) S. J. Samuel.

Konsulaat: Dover, C/o. G. W. Prescott & Co. Asekonsul (hon.) E. F. Prescott.

Konsulaat: New Castle on Tyne, C/o Shipping and Coal Co., Ltd. Asekonsul (hon.) Richard Bolton Tinsly.

Konsul.-agentuur: Alloa, The Shore (C/o. Alloa Coal Co., Ltd.) Konsulaaragent (hon.) Joh. D. Ure.

Konsul.-agentuur: Burntisland, C/o. Joh. Connel & Son. Konsulaaragent (hon.) James W. Connel.

Konsul.-agentuur: Methil, Konsulaaragent (hon.) D. Dewar.

Konsul.-agentuur: Bo'ness, Konsulaaragent (hon.) D. B. Harrower.

Konsul.-agentuur: Grangemouth, C/o. Denholm & Co., Charing Cross. Konsulaaragent (hon.) D. Mac-Intosh.

Brifi asumaad ja dominiioonid.

Konsulaat: Malta, 292 Strada Reale Valletta. Asekonsul (hon.) R. G. Vadala.

Konsulaat: Gibraltar, C/o. John Carrara & Sons. Asekonsul (hon.) L. A. Carrara.

Austraalia.

Konsulaat: Sydney, Pacific House, 249 George Street. Telegr. aadress: „Finlandia Sydney.“ Konsul (hon.) Har. Tanner.

Kanada.

Konsulaat: Montreal, 1410 Stanley Street West Montreal Que., Canada. Konsul (hon.) Akseli Rauanheimo.

Iirimaa.

Konsulaat: Belfast, 75/77, Corporation Street, John Burke & Co. Asekonsul (hon.) A. U. Burke.

Konsulaat: Dublin, Hymany, 7, Ailesbury Road. Asekonsul (hon.) Richard J. Kelly.

Itaalia.

Saatkond: Roma, Via Andrea Vesalio 26. Telegr. aadress: „Saatkond Roma.“ Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister K. Tofer. Sekretär D. Janson.

Konsulaat: Genova 1, Via Fossatello 16. Konsul (hon.) Christophe Kielland.

Konsulaat: Milano 2, Borgonuovo 24. Konsul (hon.) Giovanni Rasini.

Konsulaat: Napoli 76, Via Agostino Depretis 31. Konsul (hon.) Enrico Scarciglia.

Konsulaat: Palermo, Via Bentivegna 50. Konsul (hon.) Giovanni Aurelio Scaccianoce.

Kreeka.

Konsulaat: Ateen, Odos Patision, Agathonpoleos 4. Telegr. aadress: „Weberman Kilipir Athènes.“ Peakonsul (hon.) E. Veberman.

Kuuba.

Konsulaat: Habana, Calle Presidente Zayas nr. 11. Kirjade aadress: P. O. Box 2335, Habana, Cuba. Konsul (hon.) Benito Larsen

Läti.

Saatkond: Riga, Skolas iela 13,14. Telegr. aadress: „Saatkond Riga“. Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister Ed. Virgo. Sekretärkonsul J. Mölder.

Konsulaaragentuur: Valka, Seminara iela nr 23. Konsulaaragent A. Stafenau.

Konsulaaragentuur: Liepaja, Spikeru iela nr. 27. Konsulaaragent Siemann-Toffry.

Leedu.

Saatkond: Kaunas, Duonelaičiog—ve nr. 31-a. Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister H. Laretei.

Mehhiko.

Konsulaat: Mejico-City, 31 Avenida Uruguay. Konsul (hon.) Fernando Fernandez de la Torre.

Konsulaat: Veracruz, Independencia 15. Konsul (hon.) Mario Berea.

Norra.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister dr. Fr. Akel (elab: Stockholm, Grefgatan 9)

Konsulaat: Oslo, Skippergaten 29. Peakonsul (hon.) Rich. Bjercke.

Konsulaat: Bergen, Finnegaarden, Tyskebryggen
2. Asekonsul (hon.) Lars Peterson.

Konsulaat: Trondhjem, Olaf Trygvessons gaten
1, asekonsul (hon.) Bern. Brekke.

Konsulaat: Halder, asekonsul (hon.) M. Halvorsen.

Konsulaat: Var dō, asekonsul (hon.) H. Zachariassen.

Konsulaat: Tromsō, asekonsul (hon.) C. Rye-Holmboe.

Poola.

Saatkond: Warszawa, Al. Ujazdowska 19, m. 4.
Telegr. aadress: „Saatkond Warszawa“. Erakorraline
saadik ja täisõiguslik minister O. Strandmann.
Sekretär-asekonsul A. Haman.

Konsulaat: Danzig, Stadtgraben 6. Konsul (hon.)
V. K ukovsky.

Pranisuusmaa.

Saatkond: Paris VIII, 6 rue Magellan. Telegr. aadr:
„Saatkond Paris“. Erakorraline saadik ja täisõiguslik
minister K. R. Pusta. Sekretär-konsul R. Kask.

Konsulaat: Dunkerque, 30 rue Carnot. Asekonsul (hon.) Paul Collet.

Konsulaat: Marseille, 29, rue de la République
Konsul (hon.) Sven Busck.

Konsulaat: Bordeaux, 76 Cours Balguerie.
Asekonsul (hon.) Robert Behrend.

Konsulaat: Boulogne-Sur-Mer, 16 rue de
Scierie. Asekonsul (hon.) Jean Crouy.

Konsulaat: Lyon, 45 rue de la République. Tel.
Franklin 31-79. Konsul (hon.) Paul-Auloge Duvivier.

Konsulaat: Alger, 5 rue de Constantine. Téléphone 62-22. Konsul (hon.) Louis Royer.

Konsulaat: Oran, 25 rue El Maungar, Téléphone 12-77; telegr. aadress: „Cazafil Oran.“ Konsul (hon.) Bernard Cazals.

Rumeenia.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõiguslik
minister O Strandmann (elab: Warszawa, Al.
Ujazdowska 19, 4).

Rootsi.

Saatkond: Stockholm, Grefgatan 9. Telegr. aadress: „Saatkond Stockholm“. Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister dr. Fr. A. K. l. Sekretär-asekonsul O. Grant.

Konsulaat: Stockholm, Fredsgatan 10. Peakonsul (hon.) J. Fagraeus. Asekonsul (hon.) Bror Holmgren.

Konsulaat: Göteborg, Norra Hamngatan 6. Konsul (hon.) A. Sandström.

Konsulaat: Hälsingborg. Asekonsul (hon.) C. G. Carlström.

Konsulaat: Norrköping. Asekonsul (hon.) P. A. Holmberg.

Konsulaat: Sundsvall. Asekonsul (hon.) C. R. Stjernström.

Konsulaat: Luleå. Asekonsul.

Konsulaat: Malmö, Jörgen Kocksgatan 2. Asekonsul (hon.) S. A. Anderson.

Saksamaa.

Saatkond: Berlin, W. 10, Hildebrandstrasse 5. Telegr. aadress: „Saatkond Berlin“. Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister Karl Menning. Sekretär peakonsul H. Markus.

Konsulaat: Berlin W. 9, Schellingstrasse 9. Konsul (hon.) Dr. Georg Quandt.

Konsulaat: Stettin, Bollwerk 2, I Treppe. Konsul (hon.) Otto Daentzer.

Konsulaat: Rostock, Strandstrasse 86. Konsul (hon.) Friedrich Mentz.

Konsulaat: Lübeck, Speditionshaus Ernst Boie. Konsul. (hon.) Ernst Boie, Kanalstr. 24.

Konsul at: Hamburg, Schopenstehl 15. Konsul (hon.) dr. Jacob Ritter.

Konsulaat: Mühlheim a. d. R. Friedrichstr. 26. Konsul (hon.) Fritz Rehmann.

Konsulaat: Königsberg in Pr., Friedrichsburgerstrasse 5. Konsul (hon.) Max Arlt.

Konsulaat: Leipzig, Gottschedstr. 23. Konsul (hon.) dr. Carl Haschke.

Konsulaat: Bremen, Wachstrasse 41/42, L. v. Kampf & Co. Konsul (hon.) Georg Stiszer.

Konsulaat: Breslau, Herrenstrasse 25. Konsul (hon.) Berthold Helling.

Konsulaat; Frankfurt a/M. Konsul (hon.) Eduard Schwarzschild-Ochs.

Konsulaat: Köln, Heumarkt. 43. Konsul (hon.) Paul Herzberg.

Konsulaat: Kiel-Holtenau, Schleuse. Tel. 242. Konsul (hon.) Detlof Bauer.

Soome.

Saatkond: Helsinki, Itä-Kaivopuisto 20. Telegr. aadress: „Saatkond Helsinki“. Telef. 7-93. Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister A. Hellat. Sekretär-konsul A. Pallo.

Konsulaat: Viipuri, Karjalankatu 11, tel. 921. Asekonsul (hon.) Jaakko Leskinen.

Konsulaat: Hangö. Konsul (hon.) Viktor Reinhold Willgren.

Konsulaat: Turku, Humalistenkatu 7, tel. 34-58. Konsul (hon.) Ernst Brandes.

Konsulaat: Helsinki, Mikonkatu 11. A. Peakonsul (hon.) Paul Huuri.

Konsulaat: Tampere, Koulukatu 11, tel. Pyy-nikki, Konsul (hon.) Sulo Salminen.

Konsulaat: Vaasa Koulukatu 17, tel. 12-07. Konsul (hon.) Heikki Lehmus.

Konsulaat: Loviisa. Konsul (hon.) Ragnar Nordström.

Taani.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister dr. Fr. A. K. (elab: Stockholm, Grefgatan 9).

Konsulaat: Kopenhagen, Raadhusplats 4. Telegr. aadress „Saatkond Kopenhagen.“ Peakonsul (hon.) E. Carlsen. Sekretär-asekonsul (car.) Ph. Kal-jot. Asekonsul (hon.) Søren Jensen.

Konsulaat: Aarhus, Torv. 7. Asekonsul (hon.) Sophus Ulrik Skikkeld.

Konsulaat: Helsingör, Holländske Mölle. Asekonsul (hon.) K. J. Kallenbach.

Konsulaat: Aalborg, Badehusvej I, Tel. ståt. 21. Asekonsul (hon.) K. E. M. Marcussen.

Konsulaat: Odense, Pjentedamsgade 21, tel. 172
Telegr. aadress: „Autotnangel“, Asekonsul (hon.) T. Klint.

Konsulaat: Esbjerg, Tovvaerksfabrik A. B., tel. 399. Asekonsul (hon.) M. A. Broegaard.

Konsulaat: Haderslev, „Lille Damagen“, Ribe Landevej. Tel. 334. Asekonsul (hon.) Sophus Thomsen.

Tshehhoslovakkia.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister O. Strandmann (elab: Warszawa, Al. Ujazdovska 194).

Konsulaat: Praha II, Na Porici Nr. 22, Palais Legiobanka. Konsul (hon.) Josef Beck.

Ungari.

Saatkond: Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister K. Tofer (elab: Roma, Via Andrea Vesalio, 26). Telegr. aadress: „Saatkond Roma“.

Konsulaat: Budapest, VI Rozsa utca 111. Konsul (hon.) Gabriel Zsilinsky.

Venemaa.

Saatkond: Moskva, Malaja Kislovka 5. Telegr. aadress: „Estomissia Moskva“. Erakorraline saadik ja täisõiguslik minister: J. Seljamaa. Nõunik O. Öpik. Sekretär-asekonsul P. Jalaja.

Konsulaat: Leningrad, Ul. Gertsena (end. Morskaja) 59. Telegr. aadress: „Estokonsul Leningrad“
Tel. 1-56-33. Peakonsul dr. H. Lohk.

Eesti seltsid välismaailmas.

Ameerika ühendriigid.

Hiljuti Ameerikat külastanud vanem töökaitsekomissar hra Ed. Riismann teeb meile teatavaks järgmised Eesti seltsid.

Ameerika Eesti Selts „Edu“ New-York. Ameerika Eesti Muusika Klubi, New-York. New-Yorgi Eesti Klubi. Ameerika Eesti Jõustiku Klubi, New-York. Ameerika Eesti progressiivne Selts „Kiir“ New-York. Kõigi viie New-Yorgi seltsi aadressiks (kirjavahetuseks) olla New-Yorgi Eesti konsulaat: *C/O Estonian Consulate, 1860, Broadway, New-York City, U. S. A.* Konsulaat annab ka seltside igakordsed, tihtilugu muutuvad aadressid.

Sama härra Ed. Riismann'i teatel asub San Francisco's „San Francisco Eesti Töölise Selts“, mille aadressiks (kirjavahetuseks) on sealse Eesti konsulaadi oma: *C/O Estonian Consulate 1805 Pine Street, San Francisco, U. S. A.*

Hra P. Tobi teatel on Los Angeles'is Lõuna-Kalifornias paarikümne-liikmeline „Lõuna-Kalifornia Eesti Selts“. Kahjuks puudub meil aadress, aga arvame, et ta on olemas San-Francisco konsulaadil.

Hra Ed. Riismann teab veel rääkida Bostoni ja Philadelphia Eesti seltsidest. Need olla kommunistlikud ühingud ja kiratseda.

Argentiina.

„Buenos Ayresi Eesti Seltsi“ aadress on: *Calle Maipu 1280, Buenos Ayres.*

Austraalia.

Austraaliat külastanud hra Ed. Riismann teeb meile teatavaks „Eesti Kodu Linda“ aadressi, mis jällegi on meie konsulaadi kaudu: *Estonian Society „Eesti Kodu Linda“, C/O Estonian Consulate, Pacific House, 249. George Street. Sydney N.S.W. Australia.*

Austria.

Viinis asub Eesti üliõpilaste asutatud „Viini Eesti Selts“. Aadress (kirjavahetuseks): *Wien IV, Wiedner Hauptstrasse nr. 66, Estnisches Konsulat.*

Belgia.

„Eesti lugemislaua“ asub esialgu Antverpeni Soome meremisionis: 67, avenue d'Italie (67, Italielei). Lugemislaua on avatud iga päev kella 10–12 ja 6–10, pühapäeviti kella 2–10-ni.

Iga kuu esimesel pühapäeval on eestikeelne jumalateenistus sealsamas (Soome kirikus).

Avamisel Brüsselis „Eesti-Belgia kaubanduskoda“.

Brasiilia.

„Sao-Paulo Eesti Noorsoo Ühing“ asub Sao-Paulos. Aadress kirjavahetuseks: *Caixa Postal nr. 35 30. Sao Paulo, Brasil S. A.*

Danzigi.

„Danzigi Eesti Selts“. Aadress kirjavahetuseks Eesti konsulaadi kaudu. *Freie Stadt Danzig, Estnisches Konsulat, Stadtgraben 5.*

Hollandi.

„Eesti lugemislaud“ avatakse lähemate kuude jooksul Rotterdamis. Teateid saab Rotterdami Eesti konsulaadilt (sekretär hra J. Bauerilt): *Rotterdam, Pieter de Hooghwegh 108 (Postbus 362).*

Inglismaa

Londoni kaubanduskojas on peakonsuli hra Möllersoni hoolet asutatud sektsioon. Kirjad adresseerida meie peakonsulile. Londonis asub Eesti Selts, asukohaga saatkonnas.

Läti.

Riias asub vana ja elujõuline „Riia Eesti Hariduse Selts“. Seltsil on oma algkool. Niihästi kooli kui seltsi lähemaks aadressiks on Riia Eesti saatkond: *Riga, Latvija, Skolas iela 13,14.* Sealtsamast saab ka Marienburi ja teiste Eesti seltside aadressid. Riia eestlastel on oma kirik ja kogudus. Riia Eesti haridusseltsil on oma maja: Nometnuida 62.

Leedu.

„Kaunase Eesti Selts“ asub Eesti saatkonna majas: *Kaunas, Lietuva, Duonelaičių-gv nr. 31-a.*

Prantsusmaa.

„Pariisi Eesti Selts“. „Eesti-Prantsuse Ühing“. Kirjavahetuseks võiks kasutada saatkonna aadressi: *Paris VIII, 6 rue Magellan.*

Rootsi.

Eesti-Rootsi ühing. Kirjavahetus sünnib saatkonna kaudu: *Stockholm, Grefgaten 9.*

Saksamaa.

„Berliini Eesti Seltsile“ (esimees hra Kippasto) on kõige tulusam kirjutada Eesti saatkonna aadressil: *Berlin, W. 10, Hildebrandtsrasse 5. Estnische Gesandtschaft.*

Soome.

Tähtsaim Eesti selis Helsingis on „Helsingi Eesti Haidusselts“. Peale selle seltsi on siin terve rida teisi Eesti, Eesti—Soome ja Eesti vastu huvi tundvaid Soomegi ühinguid. Nende nimestiku toomisest peame meie esialgu loobuma, kui arvame, et see nimestik on olemas Helsingi Eesti saatkonnal: *Helsinki, Suomi, Itä-Kaivopuisto 20.*

Ungari.

„Budapesti Eesti Selts“ on Eesti üliõpilaste asutatud. Aadress kirjavahetuseks Eesti konsulaadi kaudu: *Budapest, VI Rozsa utca 111.*

Venemaa.

Loobume esialgu käesolevate väheste andmete avaldamisest. Siiski kavatseme järgmises aastakäigus anda täieliku nimestiku Venemaa Eesti seltsidest.

Soome meremisjon.

Asutised välismail.

Austraalias :

Melbourne. Pastor O. Kaksonen. Diakon A. Välttilä. Kirik ja lugemissaal. Postiaadress: *Finnish Seamens Mission, 114 Montague Street, South Melbourne, Australia.* Telegr. aadress: Finmissi Melbourne.

Sydney. Käib pastor O. Kaksonen Melbourne'ist. Lugemissaal asub *17 Harmer Street, East Sydney, Australia.*

Belgias :

Antwerpen. Pastor Daniel Orädd. Diakon Väinö Kyytsönen. Kirik ja lugemislaud. Postiaadress: *Finnish Seamens Mission, Italielei 67, Antwerp, Belgium.* Telegraaf. aadress: Finseamis Anvers.

Hollandis :

Rotterdam. Jutlustaja Fr. Kankkonen. Kirik ja lugemissaal. Postiaadress: *Finnish Seamens Mission, Tervenaeker 11 a Rotterdam, Holland.*

Inglismaal :

London. Pastor Lennart Helenius. Diakon J. Uuro. Kirik ja lugemissaal. Postiaadress: *Finnish Seamens Mission, Branch*

Road. Stepney, London E. 14, England. Telegr. address: Finmissi London.

Cardiff. Juhataja John Ingren. Kirik ja lugemissaal. Postiaadress: *Finnish Seamens Mission, Hannah Street, Cardiff, England.* Telegr. address: Finmissio Cardiff.

Liverpool. Külastab pastor Sederqvist Hull'ist

Hull. Pastor Theodor Sederqvist. Diakon M. Sundvall. Kirik ja lugemissaal. Postiaadress: *Finnish Seamens Mission, 1 High Street, Hull, England.* Telegr. address: Finnish Mission Hull.

Shields. Külastab pastor Sederqvist Hull'ist.

Kanada :

Montreal Pastor Fr. Pennanen. Kirik ja lugemissaal. Postiaadress: *Finnish Seamens Mission, 372—374 Lagachetiere Street, West, Montreal, Que, Canada.*

Prantsusmaa :

Pariis Külastab Pastor Lennart Helenius Londonist.

Saksamaa :

Hamburi. Pastor Johannes Kunila. Diakon Martti Jokipi. Kirik ja lugemissaal. Postiaadress: *Finnische Seemannsmission, 26 Ditmar Koelstrasse, Hamburg 9, Deutschland.* Telegr. address: Merimies, Hamburg.

Berliin. Külastab pastor J. Kunila Hamburist. Antakse teada Soome saatkonna kaudu.

Kiel. Eisenbahndamm 10. Külastab Pastor J. Kunila Hamburist. Lüübeki. Külastab pastor J. Kunila Hamburist.

Taani :

Kopenhaageni. Pastor Aarne Forsman. Postiaadress: *Finska Sjömansmissionen, Bredgade 25, Köbenhavn, Danmark.* Telegr. address: Finmissi Köbenhavn.

Ühendriigid :

San Francisco, California, U. S. A. (Suomi Synoden). Pastor Jacob Mänttä. Kirik ja lugemissaal. Address: *Finnish Seamens Mission, 9 Mission Street, San Francisco, Cal., U. S. A.*

Brooklyn U. S. A. *Finnish Immigrants' and Seamen's Service, 529 Clinton Street, Brooklyn N. Y.* Telegr. address: Maekinen, New York.

Asutised Soomes.

Helsingi Meremisjonär Fr. E. Uuro. Lugemissaali juhataja Proua E. Eriksson. Kirik ja lugemissaal Albertin katu 2. Telegr. address: Seamission Helsinki.

Turu. Meremisjonär Hugo Rosenlen. Lugemissaali juhataja proua M. Samulin. Lugemissaal ja meremeeste kodu Stadeni villas Aitkantenis

Pori. Meremisjonär H. v. Fieandt.

Viiburi. Meremisjonär Ilmari Heinonen. Meremeeste kodu juhataja proua Aino Heinonen. Lugemislaud ja meremeeste kodu Fresegatan 5

Uuras—Trangsund. Pastor J. Tammisto. Postiaadr: *Sjömansmissionens läsesal, Uuras.*

Hangö. Meremisjonär William Höglund. Lugemissaal Högbergsgatan 15.

Vaasa, Vasklot. Meremisjonär V. Koskenranta. Kirik ja lugemissaal oma majas Vasklot'is. Postiaadress: *Sjömansmissionens läsesal, Sailors Rest, Vasa, Vasklot.*

Kotka. Lugemissaal Berggatan 6.

Räfsö. Lugemissaal ja meremeeste kodu oma majas Räfsö's.

Jakobstad, Alholm. Lugemissaal Alheda villas. Meremisjonär U. Lindell.

Üldised aadressid.

Sekretär ja misjonidirektor: Pastor A. J. Carls-
tedt, Helsingi, tel. 36.114.

Sekretärid-adjunktid: Pastor K. Kurkiala, Helsingi,
tel. 37.766. Pastor Toivo Vinter, Helsingi, tel. 37.766. (Eraaadress:
Georgsgatan 23 B.).

Reisijutlustaja: Isak Lejonmark, aadr: Kimito; Albin
Lassel, aadr: Hangö.

Väliseestlasele tähtsad seltsid.

Välis-Eesti küsimuste vastu tunnevad Eestis teoreetilist ja tegelikku huvi järgmised ühinged:

Õpetatud Eesti Selts, asut. a. 1838, Tartus, Ülikool.

Eesti Kirjanduse Selts, Tartus, Lai tänav.

Akadeemiline Hõimuklubi, Tartus, Ülikool.

Akadeemiline Emakeele Selts, Tartus, Ülikool.

Akadeemiline Ajaloo Selts, Tartus, Ülikool.

Asutis „Fenno-Ugria“, Tartus, Eesti Karskusliit.

Eesti Karskusliit, Tartus, Jakobi tänav.

Eesti Eugeneika Selts, Tartus, Jakobi tänav.

Eesti-Soome-Ungari Klubi, Tallinnas, Seltskondlik Maja.

Välis-Eesti Ühing, Tallinnas, „Estonia“ teater.

Üleriikline Eesti Noorsoo Ühendus, Ü. E. N. Ü. Tallinnas.

Välis-eestlase kalender käsiraamatu toimetaja, Nõmmel, Põllu tän. 15

Meremeeste Kodu, Tallinnas, U Sadama 11-a.

Eesti Laevajuhatajate Selts, Tallinnas, U. Sadama t. 11-a.

Ülemaaline Eesti Meremeeste Liit, Tallinnas. U. Sadama 10.

Eesti Rahva Muuseum, Tartus, Raadimõis.

Eesti Lauljate Liit, Tallinnas.

Eesti Üliõpilaskond, Tartus.

K Õ i k

„Väliseestlase kalender-käsiraamatu“

järgmiste aastakäikude jaoks
mõeldud materjal tuleb saata
ilma vahetalituseeta **otseteed toimetusele:**

N Õ M M E (Estonie), Põllu tänav nr. 15.

H. Haljaspõld.

Eesti ajalehed ja ajakirjad ning nende tellimishinnad välismaale.

(Väljavõtte Eesti Telegraafi Agentuuri „ETA“ 1928. a. ajalehtede kataloogist).

Ajalehed.

Nimi	Näd.	Peatoimetaja	Erakond	Tellimishind krooni- des			
				1 k.	3 k.	6 k.	12 k.
Kuresaares:							
Meie Maa	3×	J. Berma	Erap.	1.20	3.60	7.20	14.40
Saaremaa	2×	Otto Pukk	Põllum.	0.60	1.80	3.60	7.20
Narvas:							
Narva Postimees	6×	Jaan Lust	Erap.	2.50	7.50	15.00	30.00
Põhja Kodu	3×	Leo Kangur	Erap.	1.30	3.90	7.80	15.60
Paides:							
Järvamaa	2×	Rich. Janson	Erap.	1.20	3.40	6.40	12.00
Järva Teataja	2×	A. Kiin	Põllum.	0.90	2.60	5.00	8.00
Paide Elu	1×	Anton Must	Erap.	0.60	1.80	3.60	7.20
Pärnus:							
Baltische Post	1×	P. Haeussler	Saksa	0.9	2.70	5.40	10.80
Pärnumaa	3×	A. Jürvetson	Tööerak.	1.00	3.00	6.00	10.00
+ Pärnumaa Elu (album)							
Pärnumaa Nädal	2×	H. Kuusner	Rahvaerak.	0.80	2.40	4.50	9.00
Pärnumaa Teataja	2×	J. Tomson	Põllum.	1.00	3.00	6.00	12.00
Pärnu Päevaleht	6×	Ed. Nukk	Erap.	4.00	11.00	21.00	42.00
Pärnu Postimees	6×	H. Kuusner	Rahvaerak.	2.90	8.40	16.60	33.00
Pärnu Uudised	2×	J. Loosalu	Erap.	0.90	2.70	5.20	10.00
Vaba Maa — Pärnu väljaanne.	6×	A. Jürvetson	Tööerak.	3.00	9.00	18.00	36.00
Petseris:							
Golos Naroda	2 k	A. Gretshanov	Vene	0.20	0.60	1.20	2.40
Põltsamaal:							
Põltsamaa Teataja	1×	K. Vervolt	Erap.	0.20	0.60	1.20	2.40
Rakveres:							
Virumaa Teataja	2×	E. Lehtmets	Põllum.	1.00	3.00	6.00	12.00
Tallinnas:							
Esmaspäev	1×	A. Veiler	Erap.	—	1.00	2.00	4.00
Kaja	6×	A. Tupits	Põllum.	2.40	6.00	11.00	20.00

Nimi	Näd.	Peatoimetaja	Erakond	Tellimishind krooni- des			
				1 k.	3 k.	6 k.	12 k.
Maa	2×	J. Loosalu	Erap.	0.90	2.70	5.20	10.00
Päevaleht	7×	G. E. Luiga	Erap.	4.00	12.00	24.00	48.00
+Kraft							
Raadioleht	1×	Ast. Külm	Erap.	0.80	2.40	4.80	9.00
Rahvaleht	3×	Nik. Küng	Erap.	1.20	3.60	7.00	14.00
Rahva Sõna	6×	A. Rei ja E. Joonas.	Sots.	2.50	7.50	15.00	30.00
Revaler Bote	6×	A. de Vries	Saksa	2.75	8.25	16.50	33.00
+Deutsch-Beilage.							
D. Leben in Wort							
& Bild, Aus deutsch							
Geistesarbeit ja							
Herdflammen				3.25	9.75	19.50	39.00
Tallinna Uudised	2×	J. Loosalu	Erap.	0.90	2.70	5.20	10.00
Teataja	2×	K. Waldson	Põlum.	0.80	2.00	3.80	7.00
Uudisleht	2×	Ernst Joll	Erap.	1.00	2.70	5.20	10.00
Ühistegel. Uudised	1×	J. Möttus	Ühist.	0.40	1.15	2.30	4.60
Vaba Maa	6×	A. Anderkopp ja E. Laaman	Tööerak.	3.00	9.00	18.00	36.00
+ Esmaspäev							
Vesti Dnja	7×	E. Müller	Vene	6.00	18.00	36.00	72.00
+ Segodnja.							
Tartus:							
Dorpater Zeitung	6×	H. v. Berg	Saksa	1.75	5.25	10.50	21.00
Postimees	7×	J. Tõnisson ja A. Jürgeinstein	Erap.	2.50	7.50	15.00	30.00
Tartu Uudised	2×	J. Loosalu	Erap.	0.90	2.70	5.20	10.00
Tõrvas:							
Tõrva Teataja	1×	M. Reisenbuk	Erap.	0.30	0.90	1.80	3.60
Valgas:							
Lõuna-Eesti	2×	Jaan Kokk	Erap.	0.60	1.75	3.45	6.90
Uus Rajalane	1×	Hugo Urm	Põllum.	0.40	1.20	2.20	4.00
Viljandis:							
Oma Maa	3×	Ferd. Kool	Põllum.	1.20	3.20	6.20	12.20
Sakala	3×	K. Baars	Erap.	1.20	3.60	7.20	14.40
Võrus:							
Elu	2×		Erap.	0.90	2.60	4.60	9.00
Võru Teataja	2×	B. Ingel	Rahvaerak.	1.00	3.00	6.00	11.00
Võru Uudised	2×	J. Loosalu	Erap.	0.90	2.70	5.20	0.00

Eestikeelsed ajalehed välismail.

Venemaa.

Leningradis ilmub 1917. aastast saadik (praegu 2 korda nädalas, teisipäeviti ja reedeti) ajaleht „Edasi“, mille toimetajaks on praegu L. Loring. „Edasi“ on Eesti kommunistide häälekandja. Tellimishind Venemaal on kuus 1 rbl. (50 Ameerika senti), kolm kuud 3 rbl., kuus kuud 6 rbl. ja aasta 12 rubla. Tellimishind Eestis (ja ka mujal välismaailmas): rbl. 1.50, 4.50, 9.00 ja 12.00, s. o. dollarites: 0,75; 2,25; 4,50 ja 6.00. „Edasil“ on kaks lisa: „Põlumees“ ja „Leegid“.

Peale selle ilmuvad Leningradis:

„Säde“ (lähemad andmed puuduvad) ja „Uus Kultuur“ (lähemad andmed puuduvad).

Novosibirsk'is ilmuda „Siberi Teataja“, mille kohta jällegi puuduvad lähemad andmed.

Ameerika Ühisriigid.

New-Yorgis ilmub erapooletu „New-Yorgi Eestlane“ üks kord nädalas (laupäiviti), seda 1928. a. saadik. Toimetaja on Anton Heilmann. Tellimishind aastas: Ameerikas 6,50 dollarit; Eestis 4 dollarit. Aadress: Estonian Publishing Co., Incorporated.

New-Yorgis ilmub ka Eesti kommunistide häälekandja „Uus Ilm“ mille tellimishind Eestis on 0,30; 0,90; 1,80; 3,50 (kõik dollarites); Ameerikas 0,35; 1,00; 2,00; 4,00 dollarit. Ka see leht ilmub üks kord nädalas, teisipäiviti.

Eestikeelsed ajakirjad välismail.

Läti.

Riias ilmub üks kord kuus ajakiri „Läti Eestlane“, mille toimetajaks on V. Horn. Tellimishinnad Eesti jaoks on järgmised: 3 kuud 0,90; 6 kuud 1,75; 12 kuud 3,50 latti.

Venemaa.

Leningradis ilmub H. Pöögelmann'i toimetusel üks kord kuus ajakiri „Klassivõitlus“ (asut. 1919. a.). Tellimishinnad Eesti jaoks: poolaastas 1,20 ja aasta 2,40 rbl.

4 korda aastas ilmub sealsamas: „Proletaarne revolutsioon Eestis“ (Eestisse tellides poolaastas 1,25 ja aasta 2,50 rbl. 4 korda aastas ilmub veel „Naistööline ja Talunaisteraiva“ (40 kop. aastas) ja kuus korda aastas ajakiri „Oras“ (1926. a. saadik), mille tellimishind Eesti jaoks on aasta 3 rbl.

Ajakirjad Eestis.

Il- mub	Nimi	Peatoimetaja	Asu- ta- tud	Tellimishinnad kroonides		
				3 k.	6 k.	aastas
1Xk	Aed	A. Lange ja M. Reinik	1923	—	—	2.00
1Xk	Agronoomia	Jaan Mets	1920	—	1.75	3.50
4Xa	Ajalooline Ajakiri	K. Treiberg	1922	—	1.20	2.40
2Xk	Aus deutscher Geistesarbeit	R. v. Engelhardt	1925	1.75	3.50	7.00
1Xk	Auto	J. Täks	1928	1.50	3.00	6.00
5Xa	Beiträge zur Kunde Estl.	O. Greiffenhagen	1873	—	—	5.65
1Xk	Drogistide Teataja	A. Holm	1928	—	—	3.50
4Xa	Edu	Peeter Panksep	1926	—	—	1.00
10„a	Edule	R. Reimann	1927	—	1.50	3.00
1Xk	Eesti Arst	S. Talvik ja A. Valdes	1922	—	4.50	8.50
8Xa	Eesti Keel	A. Saareste	1922	—	1.50	3.00
1Xn	Eesti Kirik	H. B. Rahamägi	1923	—	—	4.25
1Xk	Eesti Kirjandus	J. W. Veski	1906	1.00	2.00	4.00
1Xk	E. Laulj. L. Muusikaleht	Juh. Aavik	1924	—	1.20	2.40
6Xa	Eesti Loomaarsst. Ringvaade	A. Ojasalu	1925	—	—	1.80
1Xk	Eesti Mets	O. Daniel	1921	—	3.00	6.00
1Xk	Eesti Naine	Helmi Mäelo	1924	1.25	2.50	5.00
10„a	Eesti Noorte Punane Rist	Joh. Nyman	1923	0.60	1.00	1.80
1Xk	Eesti Politseileht	E. Maddison	1921	3.00	6.00	12.00
8Xa	Eesti Skout	Joh. Tederson	1921	—	1.00	2.00
1Xn	Eesti Spordileht	H. Tammer	1920	2.50	5.00	10.00
1Xk	Eesti Statistika	A. Tooms	1922	—	12.00	24.00
1Xk	Elukevad	H. Tuttar	1911	0.65	1.25	2.50
10„a	Evangeeliumi Krisflane	K. L. Marley	1925	—	—	1.50
1Xk	Filmileht	Joh. Mülber	1926	1.05	2.10	4.20
2Xk	Herdflammen	Emil Musso	1924	1.50	3.00	6.00
1Xk	Informoj de Esperanto-Asocio de Estonio	H. Sakaria	1923	0.65	1.25	2.50
2Xk	Kaitse Kodu	V. Neggo	1925	2.25	4.50	9.00
1Xk	Karjamajandus	A. Käbin	1926	—	1.20	2.00
10„a	Kasvatus	E. Martinson	1919	—	4.00	8.00
2Xk	Kaub.-Tööstuskoja Teataja	H. Anto	1926	—	2.50	5.00
	Kirjanduslikke Uudiseid	Hans Männik	1926	0.60	1.00	2.00
2Xk	Kodu	A. Kreisberg	1919	2.10	4.20	8.40
2Xk	Kodukolle	Herm. Jänes	1927	2.60	5.00	10.00
1Xk	Kodulind	Rudolf Zero	1926	—	—	2.60
	Kraavitaja	Karl Laane	1927	Kr. 0,30 pro Nr.		
1Xk	Kristlik Kaitsja	Hans Sõte	1920	—	1.00	2.00
1Xn	Kustbon	Nik. Blees	1917	0.80	1.50	3.00
1Xk	Külvaja	Ed. Kubjas	1926	0.75	1.50	3.00
1Xk	Laevandus ja Kalandus	Aug. Gustavson	1926	—	—	5.00

Il- mub	Nimi	Peatoimetaja	Asu- ta- tud	Tellimise hind kroonides		
				3 k.	6 k.	aastas
1×k	La Société Estonienne	H. Haljaspõld	1929	1.80	3.00	5.00
1×k	Laste rõõm	J. Oengo (Oro)	1922	0.45	0.90	1.50
1×k	Länken	Nils Angelin	1928	1.05	2.10	4.2
10,a	Linnad ja Alevid	V. Smetanin	1927	—	—	1.50
10,a	Looming	Jaan Kärner	1924	—	6.50	13.00
20,a	Maaomavalitsus	H. Avikson	1923	—	2.50	5.00
10,a	Noorte Elu	Vold. Rakles	1921	1.00	2.00	4.00
1×k	Noorusmaa	M. Laarman	1925	—	1.25	2.50
1×k	Odamees	Carl Sarap	1919	—	2.00	4.00
8×a	Õigus	R. Rāgo	1920	2.25	4.15	7.50
1×k	Piimandus	J. Grünt erg ja H. Saar	1927	—	3.00	6.00
2×k	Põllumees	J. Hünerson	1919	—	—	2.50
6×a	Prisõv	E. Pertelson	1928	maksuta		
1×k	Protestantline Ilm	Th. Tallmeister	1923	—	1.50	3.00
6×a	Rahvaülikool	A. Audova, E. Kilkson ja J. Sütt	1927	—	1.60	3.00
—	Riigi Teataja	J. Reinhold	1918	—	10.00	20.00
2×k	Romaan	Peter Grünfeldt	1912	2.50	5.00	10.00
6×a	Rünnak	Reinh. Saving	1926	—	1.20	2.00
1×k	Saare Skout	G. Aleksandrov	1927	—	0.60	1.20
1×n	Sädemed	R. Tiitus	1925	1.05	2.10	4.20
1-2 k.	Side	Al. Lepp	1924	—	1.50	3.00
1×n	Sõdur	E. Ahman	1919	3.00	6.00	12.00
6×a	Taie	M. Laarman	1928	—	—	23.00
1×k	Talu	J. Hünerson	1910	—	—	1.20
1×k	Taluperenaine	Liis Martinson	1927	1.25	2.25	4.25
2×k	Tarvitaja Teejuht	Eugenie Punga	1928	maksuta		
2×k	Teekäija	F. Mathisen	1904	0.90	1.75	3.50
1×k	Tee ja Tehnika	E. Timma	1925	—	4.00	6.00
1×k	Tervis	R. Tamm	1909	0.75	1.35	2.50
1×k	Töö-Õppus	Joh. Karell	1926	1.20	2.00	4.00
1×k	Töö ja Tervis	L. johanston	1925	0.45	0.80	1.50
2×k	Töölise Hääl	E. joonas	1928	0.60	1.20	2.40
6×a	Tõusmed	E. Roos	1926	—	1.30	2.50
1×k	Tuletõrje Teated	A. Pirker	1923	0.45	0.90	1.80
6×a	Tuletõrjuja	E. Lukaszewicz	1927	—	—	1.25
1×k	Urituli	Ago Jõger	1927	1.50	3.00	6.00
1×k	Uus Talu	A. Loosalu	1925	—	1.20	2.00
1×k	Ühistegevusleht	A. Kask	1910	0.85	1.55	3.00
14ka	Üliõpilasleht	V. Adams	1914	—	3.00	6.00
1×n	Väikesed Tähed	F. Mathiesen	1920	0.40	0.75	1.50
1×k	Väikeste Sõber	Helmi Mäelo	1926	0.35	0.70	1.30
1×k	Vestnik Selskavo Hosjaistva	R. Penno	1927	—	0.80	1.50

Kursisedel

(Eesti kroonides)

100 dollarit	=	372,90	—	373,75
1 naelsterling	=	18,10	—	18,15
100 Saksa marka	=	88,95	—	89,40
100 Soome marka	=	9,38	—	9,42
100 Rootsi krooni	=	99,80	—	100,40
100 Taani krnoni	=	99,50	—	100,10
100 Norra krooni	=	99,40	—	100,10
100 Prantsuse franki	=	14,60	—	14,85
100 Hollandi kuldnat	=	149,70	—	150,30
100 Läti latfi	=	71,90	—	72,30
100 Helveetsia franki	=	71,80	—	72,35
100 Belgia belgat	=	51,85	—	52,35
100 Itaalia liiri	=	19,50	—	19,90
100 Tshehhi krooni	=	11,05	—	11,25
100 Austria shillingut	=	52,60	—	53,20
100 Ungari pengöt	=	64,95	—	65,60
100 Poola slotti	=	41,50	—	42,70
100 Leedu lifti	=	36,75	—	37,35
100 Vene rubla	=	191,00	—	192,50
100 Danzigi kuldnat	=	72,40	—	73,00

A. DEVIS'e

trükikoda

Tallinnas, Lai t. 38, tel. 18-66.

Valmistab igasugu trü-
kitöid — korralikult,
kiirelt ja mõõdukate
hindadega.

Sinimustvalge.

P. Grünfeldt.

Õesti lipp, sa päiksekiiril
kolme koduvärviga
lehvi uhkelt pilbepiiril
üle kalli kodumaa!

Kaua pidid ennast peitma,
paikselt ennast varjates,
pidid ennast põrmu heilma
võõra vägivalla ees.

Õüüd on lõpnud võõras poli,
vabaks saanud meie maa,
kõik, mis enne võõras oli,
unelmina kadund ta.

Sinine ja must ja valge —
koduvärvid kaunimad,
teevad rõõmsaks meie palge,
kaunistades kodumaad.

Andvad jõudu meile püüda,
tubliduses töötada,
alust südamlikult hüüda:
Ela, Õesti, ela sa!

Õesti lipp, sa päiksekiiril
lehvid jälle vabana.
Õehoi uhkelt pilbepiiril
kolme koduvärviga!

9. VIII. 28,

Välis-Eesti ja hõimuküsimus.

H. Haljaspõld.

Välis-Eesti küsimusel on kaunis pikk ajalugu. Võiksime alata Laksi Tõnise kurva eluga. Sealt edasi lähed see küsimus ala laiemaks ja sügavamaks. Olude tõttu jäi aga see küsimus kogu oma ulatuses (vähemalt algul) tähele panemata, ja seega on praegu vist väga raske ülevaadet anda Eesti väljarändamise ajaloo algpäivilt.

Eesti kultuurilise tõusuga läinud sajangu teise poole lõpul tekkis osalt meie ajalehtede õhutusel, osalt eraviisil teatud väike side väliseestlaste ja kodumaa vahel sellega, et hakati üksikuid sündmusi protokolleerima jooksvas ajakirjanduses. Tolleaegsest ajakirjandusest võiksime leida selle küünla, mis meile selles küsimuses ehk nüüdki jaksaks teed valgustada. Sajangu lävi tähendas uut pööret paremusele. Senine juhuslik informatsioon annab ruumi enam-vähem ühtlasele vaatlemisviisile. Seda tänu vabatahtlikult tööle rakendunud tegelastele. On vist põhjust meele tuletada Samuel Sommeri eluaegist apostlitööd sel ohaklikul väljal. Aga mujaltki ja väga autoriteetlikelt sulgedelt tuleb selgust Välis-Eesti olukorrisse. Siin on ennastsalgavat tööd teinud tänapäeva Eesti suurim diplomaat dr. O Kallas, toimetajad A. Jürgeinstein ja G. E. Luiga, kirikuõpetajad M. J. Eisen, A. Kapp, A. Mohrfeldt ja A. Nigol, koolidirektor N. Kannine, et ainult tähtsamaid nimetada. Ameerika eestlaste elust samal ajal saame ülevaate, kui lehitseme tol ajal alles mõõduka „Uue Ilma“ vanu aastaraamatuid. Tol ajal oli see töö nii siis kaunis täielik, sest tookordsed kaks väljarändamise sihtmaad (Vene ja Ameerika) olid võrdlemisi hästi valgustatud. Olemasoleva lünga pidi siis täitma praegune Tallinna praost A. Kapp oma meremisjoniga, mis kavatsuse järgi pidi ulatama kõigisse Eesti meremeestele tähtsatesse välis-sadamatesse. Siingi näis tubli kese loodud olevat.

Maailmasõda, mis paiskas suure hulga eestlasi mitmekesistesse Vene garnisonidesse, tõi meile üldiselt Venemaa lähemale, kui ta seda kunagi varem oli olnud, kuid samal ajal hävitas ta pea täielikult kodumaa sidemed oma asunikkude ärksamate poegadega, kes sõja põhjusel pidid maha jätma oma uue isakodu ja endised huvid-harjumused. Iseseisvussõda lõi müüri Eesti ja ta venepoolsete asunikkude vahele. Tekkis ka müür Venes eneses n. n. „valgete“ ja „punaste“ eestlaste vahel. Ning tänu „võidukale kommunismile“ on mõlemad müürid veel praegu ülepääsmatamad. — Iseseisvuse esimesed aastad oma majanduslikkude raskustega tõid kaasa uue väljarändamise laine, mis aga pärast sõjastest oludes polnud enam nii ühtlane kui vanasti. Uued väljarändajad valgusid laiali üle terve maailma. Enam kui kunagi varem nõuab silmapilk Eesti riigilt ja rahvalt nende „tuulest kantud lehtede“ korraldamist ja sidumist.

Side tuleb luua, side, mille üle pole nalja heita. Meie ei või arvutada ajalehenumbreid, mida väliseestlased saavad, ja mõnitada, et neid nii vähe on, kes ajalehte tellivad, nagu seda võis teha keegi tänavusuvine noor ajakirjanik. Sest sideme all ei tohi meie niipalju mõista iga üksiku väljarändaja eraalgatust ja huvi vana kodumaa vastu, kui nimelt seda tõelikku sident, mis lähtudes ühisest võimsast keskmest (meie küsimuses on suurimaks keskmeks Eesti riik!) saadab oma lained laiali üle terve maailma, ning omab — seda arusaadavalt, ka oma vastuvõtte-aparaadi Välis-Eesti hädadele.

Mida annab meile sel alal iseseisev Eesti? Peame vastama: mitte just võrdset ennesõjaste Välis-Eesti teadete ja tulemustega.. Kuigi meie kõigil teistel aladel oleme edenenu, pole see üks ala teistega sammu pidanud, vastuoksa, siin on töö isegi tagurpidi läinud. Põhjusi selleks on palju, millest tähtsamad kolm: 1) väline, mis meilt röövinud ühenduse enama kui poole väliseestlastega; 2) usk riigiametnikkude jõusse, mis avaldub riigiametnikkudes kõige selle

alahindamises, mis „eraisikute“ poolt tehtud, ja rahvas kõige peale käegaviskamises, mida aga kuidagi saab kanda kinnimakstud ametniku turjale, ja 3) meie süsteemitu talitamine. Esimesed kaks põhjust on käegakatsutavad ja ei vaja mingisugust kommentaari, küll aga eeldab seda kolmas.

Enne aga kui meie seda teeme, vaatame, kuidas on meil seni käsitatud väliseestlaste küsimust. Milline on praegune olukord?

Valitsus seisab meil sellest küsimusest täitsa eemal. Oli vist kunagi siseministeeriumil kavatsus mingit väljarändajate - bürood ellu kutsuda, aga see büroo ei täidaks ju nagu nii Välis-Eesti organiseerija ülesandeid, vaid asuks ainult uute väljarändajate sõelumisele, mis on ikkagi vaid väga kitsapiirdelise tähtsusega ala. Välisministeerium seda küsimust asja delikaatsuse pärast ka ei edenda, ehk kui siiski, ainult konsulaarteenistuse ulatuses.

Eesti Kirjanduse Selts alustas seepärast ennesõjasel hästi ära proovitud alusel. Eraviisil ja väljaspool poliitikat, et sellega juba algusest saadik kaasa tõmmata just Venemaa eestlasi. Samade juhtimõtetega läks asi edasi Fenn-Ugria asutise kätte ainult selle vahega, et seal pahempoolsemad mehed eesotsas seisavad. Parempoolsed mehed jälle on loonud iseseisva „Välis-Eesti ühingu“, mille tööst veelgi vähem teada. Milline on selle kahe organisatsiooni tegevus sel alal? Mitte suur! Jah, kahel korral on Ameerika eestlased Eestit külastanud, aga kas on seda ette valmistanud need kaks ühingu? Korraldati „Välis-Eesti päev“. Aga kas poleks saanud seda „päeva“ sisukamaks teha sellega, et oleks kutsutud osa võtma peale S. Sommeri teisedki vanad Välis-Eesti liikumise veteraanid, nagu prof. M. J. Eisen, A. Jürgenstein, dr. O Kallas, dir. N. Kann, praost A. Kapp, G. E. Luiga ja A. Mohrfeldt? Kas ei saaks neid pärast konverentsigi liikumisele tagasi võita, et sellega suuremat asjatundmist tähtsasse tegevusalasse rakendada? Ja väline elumärk? Ei ole näha.

Kõige viljakam Välis-Eesti mõtte õhutaja kodumaal ja ka välismaailmas pole aga olnud ei seltsielu ega ka meie ametlik välisteenistus, vaid vaba ajakirjandus. Õeldagu mis tahes, aga tänavusegi, kuigi pooliku väliseestlaste päeva on ellu kutsunud meie ajakirjanduses juba pikemat aega sel alal silmapaistnud nimed, kes nii täitsa ärateenitult tohivad astuda eelpool maintud vanade tegelaste kõrvale. Need oleksid peamiselt Ed. Riismann ja Andres Pranspill. Seda ei tohi unustada.

Nii näeme siis järgmist: Töötab sel alal jooksev ajakirjandus oma kõrvaltööga kõigest ja saavutab tagajärgi, senised seltsid pole oma olemasolu veel millegagi õigustanud. Kirikki suurima seltskondliku organisatsioonina seisab tänapäeva Eestis sel alal täitsa kõrval. Riik paremal juhul korraldab, halvemal ei tee sedagi, igatahes pole juhtimisest juttugi.

Nii on see küsimus õige süsteemitu, teiseks ta on ilma riikliku kaitseta, abita. Mõlemast pahest aitaks meid üle asja ametlik lähendamine niisugusel kujul, et ka eraalgatuse käed tarvilikult vabaks jäävad. Haridusministeerium oleks igatahes ainuõigustatud sellise vaid kultuurilisi sihte taotleva keskmellukutsujaks. Süsteem (mis näiteks Belgias tuntud igasuguste Conseil Supérieur'ide näol.) on temalegi hästi tuntud. Pretsedentsiks on siin peale koolivõrgu väljatöötamise komisjoni ka rahvamajade võrgu komisjoni häid tulemusi töotav tegevus. Komisjoni soovitab muu seas ka tolle juhusliku valitsuse ja organisatsioonide vahelise komisjoni väike, kuid tähelepanдав töö, mis sündis Tallinnas mõni aasta tagasi Antverpeni Eesti lugemislaua huvides. Seega tuleks haridusministeeriumis luua eriti eelpool nimetatud härradest ja vastavate ühingute esitajatest koosnev komisjon, kes juba omapoolt määraks sihid ja süsteemi ning jaotaks ära eelseisva töö (kus seisaks esikohal Välis-Eesti elu-olu kirjeldava koguteose väljaandmine, mis jääks n. ü. aluseks ehitusele, mida alles hakatakse püstitama.) Siis võiksid kõne alla

tulla avaramad kavatsused, mida krooniks terve laiaulatuslik süsteem Eesti raamatukogusid ja seltskondlike delegaate (neid usaldusmehi tunneb näiteks juba praegu Eesti Kirjanduse Selts ja „Bergmanni Abiraha“!) kogu maailmas, kes oma kitsamal alal töötaksid enesestki mõistetavalt lähedalt käsikäes meie diplomaatliku ja konsulaarpersonaaliga, eriti kui nemadki oleksid varustatud valitsuse usaldusega.

Niipalju Välis-Eesti organiseerimistööst Eesti enese võimiste piirides. — — — — —

Ühest küljest meeldib mulle aga väga, et Välis-Eesti liikumisega oma nime on sidunud asutis Fennoungria. See on hea oomen, sest ta juhatab meile kätte tee, mille kaudu kõige hõlpsam on organiseerida Välis-Eesti, ilma et kulud otsekohe liig suurteks kasvaksid. Sellega peaksid sel alal edasitöötajad tõsiselt arvestama.

juba pikemat aega, aastakümneid, on näiteks Soome meremisjon olnud Eestigi meremeestele koduks võõrsil, seda tasuta. Praegugi hoiab Eesti karjaliigi paariskümnes välissadamas Soome hingekarjane, ilma et Eesti selle eest midagi maksaks. Antverpenis, kus Eesti lugemislaud asub eritoas — maksti küll lühikest aega pisut, aga see on tilk vett selle kuludemere kõrval, mida eestlaste vastuvõtmine Soome meremisjonile üldse maksma on läinud ja praegugi veel edasi maksab, igalpool, kus Soome meremisjon oma tegevust on alustanud. Kuid Soome meremisjoniga ei seo Eestit vaid need abipaluvad suhted. Ta on meile ka eeskujuks olnud. Nagu ma peadirektor dr. Toivo Valtari' kõnelusest kunagi Antverpenis aru sain, seisis Soome meremisjon vaderina ka praost A. Kapp'i sümpaatliku algatuse juures. Ja ma ei näe tõesti mitte takistusi selleks, et sobiks kokkulepe Eesti ja Soome kultuurtegelaste vahel, kus Soome juba olemasolevad hooned avaneksid veelgi laiemal määral Eesti inimestele. Osa Soome silla ehitustööst sünniks nii isegi kaugel välismaailmas. Muidugi peaks meil sel puhul ka midagi olema (kuigi ehk meie rahvaarvu kohaselt

vähemal määral), mida võiksime jagada (näiteks avatavat Antverpeni meremeestekodu) soomlastega ja meist vähema Liivi hõimuga.

Aga veel mitmekordselt suuremat abi võiksid selles mõttes anda ungarlased, kelle seltside võrk välismaailmas on vähemalt kümme korda tihedam Soome omast. Ma ei kõnele vaid Jugoslaaviast, kui Ungari piiritagusest, kus ma hiljuti tutvunesin Ungari intensiivse kultuureluga, kus ilmub Ungari lehti ja kus loomulikult ka Ungari seltsielu hästi on arenenud. Nägin seda elu Antverpeniski, kus töötab 4—5 ühikut oma raamatukogudega, ja kus eraviisil mõtteid vahetades näidi väga lahkelt pooldavat eestlaste osavõttu seltsitegevusest, seda isegi soovitati. Kuna ma siis eestlaste organiseerimise nurka heitsin, siis jätsin ma tookord ka selle võimaluse kasutamata. Aga sel alal võiks edasi töötada, ja mitte ainult Ant erpenis, vaid ka mujal, Siis võiks valmida ettepanek lähemale Soome—Ugri kultuurkongressile, ettepanek, mis võiks vastuvõttu leida, kuna ta viib üksteisele lähemale välismaailmas viibivad ja võõraste raasside keskel elavad hõimud, toob ligi vaimustust ja mõjub tervendavalt niihästi saajale kui andjale. Meil on Ungari õpetlasi soojadeks sõpradeks ja meie ülikoolis töötab neid mitu. Kindlasti leiaksid nemad siin, selle mõtte omaks võtnud, võimaluse Eesti asja edendamiseks, kas või ainult omapoolse soovitusena.

Teatud arv vastuseid Ungari seltsidelt ja kokkulepe Soome meremisjoni keskseltsiga võimaldaksid Eesti raamatukogude võrgu väljatöötamise, mis võiks rahuldada vähemalt nii mõnegi aasta jooksul tekkinud kultuurnõudeid ja ühenduses välismaailma Eesti seltsidega meid viia teadvusele Välis-Eesti suhtes.

See on asja tuum. Kui selles sihis areneb Fenno-Ugria kaastöö Välis-Eesti liikumise alal, siis on ta kahtlemata tervitatav. Ja siis ei tohi ametlikki Eesti teda jätta tähele panemata ja tänamata, mida kahjuks muidu nii mõnigi kord võib juhtuda.

Nõmmel, 18. oktoobril 1928 a.

Eesti pealinna ajaloo kokkuvõte.

(Esimesest Tallinna Kaubandus-Aastaraamatust.)

Eelajalooline aeg: asumine ja kaubandus praeguse Tallinna kohal Rafala (Rabala) maal jne. on sündinud ajal, mida kindlaks määrata võimatu. Lindanise maalinna rajamine umbkaudu esimese aastatuhande lõpul.

Tallinna asufamine; Taani kuninga Valdemar II sõja-
käik Revelemaale, Lindanise äravõitmine, lahing nüüdse
linna kohal 15 juunil 1219

Toompeale Taani kindluse rajamine sügisel 1219

Tallinna piiramised eestlaste poolt 1221 ja 1223

Tallinn mõõgavendade ordu all 1227

Kindluse jalale, Toompea ida- ja lõunaküljele, tekib kodan-
line linn 1228

Toompeale ehitatakse tugev kants, mis osalt praegugi alles 1227—1238

Tallinnas uuesti Taani valitsus 1238

Tallinn saab Lütübeki õiguse 1248

Tallinna linnaseaduse täiendused: keeld majadesse tänava
ligidale väljakäigukohti teha; kaks raekohtu (linna nõu-
kogu) käsku 1257 ja 1282

Tallinn astub Hansa-liitu 1284

Tallinnas asutatakse „Toomkool“ 1319

Eestlaste suur jüriõõ-mäss; Tallinna piiramine; lahing Tallinna
all Sõjamäel, kus eestlased täiesti löödi 14. mail 1343

Taani kuningas Valdemar IV müüb Eestimaa ühes Tal-
linnaga Saksa Ordule 29. aug. 1346

Orduaeg Tallinnas 1347—1561

Raekohtu määrus nõuab trahvi ähvardusel majade eest täna-
vate puhtakshoidmist ja igal laupäeval prügi ära vedamist 1360

Raekohtu seadused („Burspraken“) keelavad ära edaspidi lin-
nas ja mere ääres aedades puumaju ehitada; kaks
käsku 1360 ja 1384

Tallinna tänavad prügitatakse 1376

Esimene veevärk Tallinnas: kaetud kaanal toob vett Ülemiste
järvest linna kaevudesse ja vallikraavi pärast 1400

Pirita kloostri asutamine 1407

Raekohtu käsk, 10 marga trahvi ähvardusel, kõiki linnas ole-
vaid puuhooneid ja keelatud elumaju maha lõhkuda ja
puukraami lubjaahju vedada 1423

Oleviste kiriku juures asutatakse esimene linnakool 1424

Suured tulekahjud Tallinnas; pea kõik linn tules 1433

Tallinn Hansa-liidu peakaubalaoks 1496

Eesti keel pääseb maksvusele osalise ametikeelena, eestisoost
kodanikkude jaoks luuakse eriline vandevormel . . umbes 1500

Usupuhaistus Tallinnas 1524

Pildilõhkumine Tallinna kirikutes 13. sept. 1524

Oleviste kirikus jutlustab Luteri õpetaja; Oleviste ja Niguliste
kirikus ka Eesti „jutlustoolid“ olemas sügisel 1524

Esimene evangeeliumiuskool (Niguliste kiriku juures) . . .	1526
Linna suur põlemine	1527
Katariina nimelise mungakloostri lõpp ja tulekahju	1532
Mõisniku Johann Üxküll'i ärahukkamine Tallinna väravas talumehe tapmise pärast	1535
Suurte sõdade algus; Vene väe Eestimaale tungimine murdub Tallinna ees	1558
Vene väed esimest korda Tallinna all; võidukalt tagasi tõr- jutud „Jerusalem mäge“ lahingus 13. sept.	1560
Eestimaa ühes Tallinnaga satub Rootsi alla	1561
Taani ja Lüübeki laevastik Tallinnat pommitamas	1569
Vene väe esimene Tallinna võitmise püüe, 30 nädalane „pikk piiramine“ (26. aug. kuni 16. märtsini)	1570—1571
Piiramise puhul linna uhke „Roosiaed“ Rannavärava ees ja Kalamaja alev ühes Eesti kirikuga hävitatud . . . augustil	1570
Venelased Tallinna ees; Pirita peale kippumine	1575
Teine Tallinna piiramine Vene väe poolt (23. jaan. kuni 11 märtsini)	1577
Võitlus Tallinna all; Pirita kloostri häving 30. I.	1577
Suur katk Tallinnas ja Eestimaal	1591—1592
Suur näljahäda ja suremine Eestimaal; Tallinnas ühel aastal 11.000 inimest ühishaudadesse maetud	1602—1605
Tallinna Eesti koguduse õpetaja Georg Mülleri juhlused pee- tud ja kirjutatud (kõige vanem allesolev eestikeelne käsi- kiri); samal ajal on Tallinnas olemas Eesti kool ja tarvi- tusel eestikeelne palveraamat	1600—1607
Tallinna asutatakse esimene trükikoda, mis püsib tänini, asudes küll praegu teistes ruumides ja kandes uut nime („Ühiselu“)	1608
Rootsi piiskop Rudbeckins käib Tallinna kirikuid katsumas Sel puhul on Toomkoolis 29 õpilast (kõik Eesti rahvusest!) . . .	1627
Kuningas Gustav Adolf asutab Tallinna Mihkli kloostriis güm- naasiumi, mis püsinud tänini 6. juun.	1631
Esimene suurem eestikeelne kirjatöö (Stahl'i „koduraamat“) . . .	1632
Tallinnas trükitud	1642
Eestikeelse piibli tõlkimise algus Tallinnas	1642
„Vanõ katkuaeg“. Suur suremine Eestimaal ja Tallinnas . . .	1657
Eestikeelne Uus Testament õp. Blumi tõlkel valmis. jääb aga trükkimata	1660
Toompea Eesti kogudusele ehitatakse Kaarli kirik	1670
Tulekahju hävitab pea terve Toompea	1684
Toompea Pikkjalg korralikult prügitatud	1687—1688
Rootsi kapten Waxelberg valmistab esimese maamööduliselt täpse Tallinna kaardi	1688
Tallinna suuremoeline kindlustamine vallidega Vauban'i kava järgi, nüüdsed Ranna-, Viru-, Harju- ja Rootsikants ehitatud	1670—1700
Suur näljahäda Eestimaal	1696—1697
Põhjasõja algus; Narva lahingust toodud Vene vangid hul-	

gana Tallinnas, teiste seas herisog de la Croy, kelle muumia siin paarsada aastat matmata seisib	1700
Vene väed Tallinnat ähvardamas	1704
Raekohtu käsk, linna tänavaid laternatega valgustada	1709
Tallinna kolmas piiramine Vene väe poolt 22. augustist peale; kõik Tallinna alevid ühes Eesti Kaarli kirikuga sel puhul maha põletatud; 29. septembril Harku lepingus Tallinna alistumine Veneriigile	1710
Samal ajal Eestimaa ja Tallinnas „viimne katk“; Tallinna elanikkude arv alaneb alla 2000	1710—1711
Eestikeelne Uus Testament Tallinnas trükitud	1715
Krahv Zinzendorf juulustab Tallinnas ja nõutab Vennastekogudusele Eestimaaale asumise õiguse	1736
Tema kaashoolel trükitakse siin eestikeelne piibel	1739
Äigna- ja Naissaar, seni linna omad, võetakse Vene kroonule	1742
Vene keisrinna Elisabeti Tallinnas suvitusel viibimisel tehakse siin leping Austriaga, mis tekitab „seitsmeaastase sõja“	1746
Vene maavalitsusliku korra maksmapanek Tallinnas	1786
Selle kaotamine ja endise raekohtuvalitsuse uuendamine	1797
Esimene eestikeelne seaduseraamat välja antud ja Tallinnas trükitud	1802
Tallinna kitsikus Napoleoni sõdade, nimelt manneisulu tulemusena; Inglise laevastik Läänemerel (a. 1801 Nelson Tallinnas)	1800—1812
Inglased blokeerivad Paldiski ja Tallinna sadamat	1809
Paljud sõjaajal Venemaale jäänud prantslased asuvad Tallinna elama	1813
Eesti talurahva pärispõlvest vabastamine	23. mail 1816
Vabastamise ametlik väljakuulutamise Toompea lossis ja kirikutes. (Selle järele algab eestlaste suuremal arvul Tallinna asumine ja Tallinna muutumine Eesti linnaks)	8. jaan. 1817
Tallinna-Peterburi vahelise laevaliini avamine	1837
Krimmi sõda; Inglise ja Prantsuse laevastik admiral Napier'i juhatusel sulgeb Tallinna sadama ja Eestimaa ranniku; kaubanduselu on soigus	1854—1855
Tallinna kindluse kaotamine; hakkab linna hoogus areng	1857
Eesti uus talurahva seadus, ühtlasi maauuendused: tekivad laialised alevid	1856—1859
Asutatakse vabatahtlik tuletorje	2. aug. 1862
Mõisate omandamise õigus kõigile lubatud, tekivad Eesti riigirahvusest mõisnikud	1865
Eesti selts „Estonia“ Tallinnas asutatud	1865
Viimne veeuputus Tallinnas	1867
Viimne näljaaeg Eestis; Tallinn aitab mõjukalt hädalisi	1867—1869
Kahekordne Nunnevärav lõhutakse maha	1868
Balti raudtee avamine Peterburi ja Paldiski	24 okt. 1870
Harjuvärav lõhutakse maha	1874
Esimene püsiv Eesti ajaleht Tallinnas: „Ristir. Pühapäevaleht“ . .	1875

Tallinna—Tartu raudtee avamine	19. detš.	1876
Teine Eesti Selts Tallinnas, „Lootus“		1877
Vene linnaseadus hakkab maksma		1877
Esimene Tallinna laulupidu		1880
Eestlased (venelastega liidus) oma rühmaga Tallinna volikogus		1886
Vene õppekeele maksmapanek kõigis koolides		1887
Vene kohtute avamine Tallinnas; raekohtu täielik lõpp 20. novembril		1889
Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi asutamine		1890
Teine Tallinna üldlaulupidu		1896
Suureviisiline tööstuse tõus; Eesti elanikkond hakkab kiiresti kasvama	umbes	1900
Tallinna—Viljandi—Pärnu—Valga raudtee avamine . 1. mail		1901
Eesti päevaleht Tallinnas, „Teataja“		1901
Tallinna—Haapsalu raudtee avamine	15. detš.	1904
Linnavalitsus eestlaste käes	detš.	1904
„Punane aasta“: 13. jaanuaril verine kokkupõrge sõjavõimudega, hiljemini käärimised ja streigid, 14—16 oktoobrini rüüstamised ja põletamised, lõpuks uue turu veresaun (57 surnut, üle 100 haavatu); liikumisel sotsialistlik ja vabariiklik ilme; Tallinn sõjaseaduse all		1905
„Päevalehe“ asutamine		1905
Vene riigi põhiseaduse-manifest	17 okt.	1905
Ärev ja voogav ajajärk; riigivolikogu valimised; Tallinnas korraga kuus Eesti päevalehte		1906
Vene keisri, Inglise kuninga ja Prantsuse presidendi kokku- saamised Tallinnas, nende riikide ligida sõpruse loomine vastolus Saksamaale (Eelsamm maailma sõjaks)		1908
Kolmas Tallinna laulupidu		1910
Tallinna sõjasadama rajamine; suured laevatehased, linna kiire kasv		1912
„Estonia“ teatri ja kontserthoone avamine		1913
Maailmasõja süttimine; ärielu halvatud; elanikkude lahkumine linnast		1914
Tallinn evakueerimise hirmus		1915
Eesti talurahva vabastamise 100-aastane juubel; uue aja koidiku esimesed kiired, märgusõnaks saab Eesti autonoomia		1916
Vene revolutsioon. Ärev aeg ja määratud muutused ka Tallinnas. Märtsi algul ametikohtade „ülevõtmine“ väevõimuga. Eesti sõjaväe loomise algus. Sõdurite kongress 18. juunil. Eesti maanõukogu (Maapäeva) avamine ja Eesti rahvuskongress 1—3 juulil. Maapäev kuulutab enese kõrgeimaks võimuks Eestis 15. nov. Järgneb enamlaste valitsus		1917
Eesti Vabariigi väljakuulutamise Tallinnas 24. veebruaril		1918
Saksa okkupatsioon; selle langemisel 11. novembril asub tegevusse Eesti ajutine valitsus		1918

Eesti Asutava Kogu avamine „Estonias“ 23 aprillil	Tallinn
Eesti riigi pealinn	1919
Laevaliinide uuendamine Tallinna ja välissadamate vahel	1920
Esimese Eesti Riigikogu avamine	1921
Püstitatakse Riigikoguhuone	1922
VIII üldlaulupidu Tallinnas	1923
Kommunistide mässukatse	1. deis. 1924
Eesti Vabariigi 10-aastane juubel	24 veebr. 1928
Juubeli-laulupidu, millest osa võtsid külalistena sajad välja- maalased, välis-eestlased ja ajakirjanikud, läheb hiilgavalt korda	1928

Dr. Oskar Kallas 60-ne aastane.*)

Oskar Philipp Kallas, Eesti folkloori uurija ja rahvuslik tegelane, sünd. 13. (25.) oktoobril 1868 Kaarmas kõster Mihkel Kalda pojana, õppis Kuresaare gümnaasimis ja selle lõpetamise järel a. 1887 peale klassilist keeleteadust Tartu ülikoolis, mille lõpetas a. 1892 c and. phil. astmega. Üliõpilaspõlves (ja ka hiljemini) on K. olnud E. Üliõp. Seltsi juhtivamaid tegelasi. Aastal 1892—93 täiendas K. end Helsingi ülikoolis Soome rahvateaduses ja Soome-Ugri keeltes. Aastal 1893—95 oli ta Narva poeglaste gümnaasiumis vanade keelte õpetajaks. Kaitses a. 1901 Helsingi ülikoolis doktori väitekirja, saades dr. phil. astme. Oma õpinguid jatkas ja täiendas K. õppereisidel välismaile. (a. 1895 Türgimaal (sellest reisikirjeldus „Postimehes“ 1896, eriraamatuna a. 1896 ja 1898); 1898—99; 1908—1912) ning viibis uurimistekondadel Lutsi (1893) ja Kraasna (1901) eestlaste juures. Aastal 1901 valiti K. Peterburi ülikooli võrdleva keeleteaduse eradotsendiks, mis kohal ta viibis kuni a. 1903, olles sama ajani ka Peterburi May gümnaasiumis kasvatajaks ja sealsamas ning Pavlovi instituudis Saksa ja Ladina keele õpetajaks. A. 1903 sügisel asus K. Tartu, kuhu jäi kuni aasta

*) Avaldame siinkohal Eesti Biograafilise Leksiooni II andes toodud dr. O. Kalda eluloo, et sellega rõhutada väliseestlaste suurt lugupidamist meie avalikus elus niiväga tuntud sümboolliku ja tulise tegelase vastu. Võtku ta ühtlasi vastu meie parimad soovid!

1918, töötades Pushkini nimelise tütarlaste, Treffneri ja kroonu poeglaste gümnaasiumis Saksa ning Ladina keele õpetajana. Nende ametite kõrval oli K. tegevuses ka „Postimehe“ toimetuses, kodumaa osakonna redaktorina, lühemat aega ka toimetuse sekretärina ning ärijuhatajana. A. 1918 tegid Saksa okupatsiooni võimud Kaldale ettepaneku hakata Tartu ülikoolis pidama loenguid Eesti keele üle, mida aga vastu võtmast K. keeldus. Sama aasta sügisel kaotas K. okkupatsioonivõimude surveel kooliõpetaja koha. Eesti iseseisvuse algul nimetati K. sama aasta detsembris Eesti saadikuks Soome, a. 1922 aga samasse ameti Londoni ja a. 1913 ühtlasi ka Haagi. A. 1900 peale on K. abielus prof. Julius Krohni tütre Ainoga.

Üle 30 a. on K. algatavalt ja juhtivalt teotsenud meie vaimukultuuri tegelaste esimestes ridades. Juba Peterburis viibides ja Tartuski pidas K. esimesi üldhariduslikke kursusi töölistele. Hiljemini oli ta Tartus Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi asutajaist ja selle tegevuse tähtsamaist õhutajaist, saades nimetatud seltsi poolt a. 1906 asutatud tütarlaste gümnaasiumi juhatajaks, seega siis tunduvalt mõjutades selle õppeasutuse arenemissihi määramist. Vaesemate Eesti soost üliõpilaste laenukassa, n.n. „Bergmanni abiraha“ (asut. a. 1903) juhatuses oli K. pikemat aega kandvamaks jõuks. Tema teeneks on m. s. ka uueaasta õnnesoovidest vabastamise kombe elluviimine ülalnimetatud asutuse kasuks. Ka Eesti Rahva Muuseumi, eriti aga selle Arhiivraamatukogu asutamisel (a. 1908—09) oli K. juhtivalt tegev: tema algatusel asuti eestikeelsete raamatute kogumisele ERM-i heaks ja annetati Eesti Üliõpilaste Seltsi poolt eestikeelsed raamatud ja baltikumiosakond ERM-le alusvaraks. A. 1904 algas Kalda üritusel ja korraldusel ülemaaline rahvaviiside korjamine, mille tulemuseks oli 1916 a. ERM-l 11.808 numbriline viisiteisendite (ja dublettide) ning 215950-realine muinaslaulude kogu. See J. Hurda ja M. J. Eiseni sõnalise muinasvara kõrval tähtsamaist Eesti muinaskultuuri salvedest on seni aluseks olnud Eesti omapäree

sele muusika-kultuurile. Tähtsat osa on K. etendanud ka Eesti karskusliikumises ja Eesti Kirjanduse Seltsi tegevuse esimesel aastakümnel. Kolmatkümnet aastat on K. kasulikult mõjunud ka Eesti ja Soome lähene- miseks. Tõhusat toetust on Kaldalt saanud ka liikumine Eesti omapäraste isikunimede heaks, eriti tema broshüüri kaudu: „120 uut ristinime“ (Tartus 1914; esimest korda ilmunud „Sirvilaudades“ 1911 pealkir- jaga: „Uusi nimesid?“ III trükk 1921). — Eriliselt tähtsad on aga K. teened Eesti folkloori alal. Üksikute ja väheste teadete põhjal otsis K. esimesena üles Eesti emamaast XVI sajangu lõpul ja XVII sajangu esipoolikul eemale paisatud rahvakillud, Kraasna ja Lutsi maarahva, kel- lelt ta koha peal kogus etnoloogidele, lingvistidele ja usundiuurijatele ülitähtsa ainekogu, mis sisaldab rohkelt ülestähendisi lutsilaste ja kraasnalaste rahvaluulest, kombest, keelest ja muinasusust, millede väärtus on eriliselt suur neis peituvate kronoloogiliste kriteeriu- mide tõttu, kuna need rahvariismid on pikemat aega elutsenud muudest eestlastest täiesti eraldi, võõra keel- sete rahvaste seas. Nende uurimiste tulemusena ilmu- sid Kaldal „Lutsi maarahvas“ (Helsingis, 1894, 151 lhk.; äratr. ajakirjast „Suomi“), „Kaheksakümmend Lutsi Maarahva muinasjuttu“ (Tartus 1900, 202 + V lhk.; ära- trükk Verhandl. d. G.E.G. XX andest), „Achtzig Mär- chen der Ljutziner Esten“ (ibid), „Kraasna Maarahvas“ (Hels., 1903, VI + 128 lhk. + kaart; äratr. ajakirjast „Suomi“) „Die Krasnyer Esten. Volkskundliche Be- schreibung“ (Tartu 1904, 71 lhk.; Verhandl. d. G. E. G. XXI, 2). — Oma uurimiste tulemused Eesti rahvaluule alal on K. avaldanud juba ülalmainitud doktoriväite- kirjas „Die Wiederholungslieder der estnischen Volks- poesie“ I (Hels. 1901. V + 398 lhk. + kaart), millest ta, tarvitades geografilist (Julius ja Kaarle Krohni) meeto- dit, jälgib Eesti korduslaulude tüüpisid, nende tekki- mise paika, aega ja rändamisteesid, määrab ära nende algkuju ning selgitab Eesti laulude vahekorda vastavate lauludega Soomes. Eesti folkloori käsitlevaist uuri- mistest väärivad veel tähelepanu „Übersicht über das

Sammeln estnischer Kunen" (Hels., 1902, 34 lhk. äratr. Finn-Ugr. Forschungen'ist, II, 1), „Estonian „Folklore“" (London, 1923, 16 lhk.; äratr. ajakirjast, „Folklore“). — Tegelenud on K. ka keeleteaduse ja kirjakeele arendamise alal, juhtides omal ajal tähelepanu murrete uurimise ja murdesõnastiku koostamise tarvidusele ja soovitades Eesti kirjakeelt rikastada murdeliste sugetega. Eesti Kirjanduse Seltsis õhutas ta eestikeelsete teaduslike oskussõnade loomist. Kirjakeele normi kindlaksmääramisel ja muutmisel soovitas ta arvestada terves keeles levinud muutusi. Kalda muudest teaduslikest ja populaarteaduslikest töödest ja artiklist nimetatagu veel: väljaande „Bibliogr. d. finn.-ugr. Sprach-Volkskunde“ Eesti osakonna redigeerimine a. 1902 peale (F. U. F. V, Anz.); „Soomesugu paganaegne jumalateenistus“ (Jul. Krohni järel, Tartus, 1895, 29 lhk.; äratr. E. Ü. S-i Albumist III); „Mis ajas Dr. Kreutzvaldi Kalevi lugulaulu laulma?“ (Linda XVII, 248—54); Spricht man in Livland noch livisch?“ (F. U. F. IV, Anz. 61—65; SB. GEG. 1905, 65—67). Kuna K. energiast ja teovõimest on suurem osa kulunud ära seltskondlikul, laiemal rahvuskultuurilisel ja isegi poliitilisel alal, ei ole tal küllalt võimalust olnud tervet oma annet ja jõudu teaduse alal välja arendada ega tegevusse rakendada, ja ta on sunnitud olnud suure osa oma rikkalikkudest ainekogudest jätma vajaka teaduslikust analüüsist ja viimistlusest. Kuid teha suudetud teaduslik töö on omaaegsete ja praegustegi Eesti olude kohta esmajärgulise tähtsusega, mida hinnatud on ka muude rahvuste poolt Kalda valimisega Keiserliku Vene Geograafia Seltsi (1905), Soome-Ugri Seltsi (1910), Soome Kirjanduse Seltsi (1911) ja Magyar Néprajzi Társaság'i (1911) kirjavahetajaks liikmeks. K. kuulub oma tegevuse avarusega ja mitmekülgsusega nende Eesti kultuuritegelaste esiridadesse, kes selle Eesti rahvusliku ideoloogia on loonud, millest hiljemini võrsus Eesti riikliku iseseisvuse mõte.

Eestlased Belgia „mustas impeeriumis“.

Belgia Kongos, selles Belgia „mustas impeeriumis“, mis oma 2.417.000 ruutkilomeetriga on emamaast 80 ja Eestist 52 korda suurem — teenib teatavasti oma leiba kolmekümneni ulatav arv eestlasi, enamjaolt mehaanikud, mõned kaptenid ja paar laevapüüesepa. Harva jõuab sealt teateid Eestisse; K. A. Hindrey'gi reis, mis ainult Kinshasa'ni ulatas — ei annud eestlastest suuremaid teateid; seepärast pean ma oma kohuseks edasi anda andmed, mille eest ma üldjoontes tänu võlgnen vaneimale Eesti kongolastest, 29. juunil Coquilhatville'is surnud kapten Voldemar Filimonoff'ile, kes nad mulle 1928 a. algul Brüsselis kättesaadavaks tegi.

Kongo avastamine Eesti poolt sündis 23. novembril 1920 a., sest sel päeval astus Pärnu kapten V. Filimonoff, pärast osavõttu vabadusesõjast ohvitserina Eesti mereväes ja soomusrongidel — Kongos teenistusse esimese eestlasena. Alul oli ta teenistuses Sonatra's, milline kompanii aga peagi, ühinedes Citas'ega moodustas uue, Unatra nimelise kompanii. Siin teenis V. F. kaptenina 2 „termi“ (ligi 3-aastast lepinguaega) veetes üle 5 aasta kliimaliselt eriti halvas ümbruses (Ekvaatori provintsis, Lulonga, Libenge ja Uele distriktis) ja pidades laevadega ühendust. Coquilhatville'i ja Pikoro vaheline ühendus pidi talle maksma kord vormi ajal laeva ning enese ja reisijate elu. Kuid raskeim ühendustest olevat Prantsuse ja Belgia Kongo piirijõel Ubangi'l, kus kapten kord 17 päeva järgi mõõda ööd-päevad töös olnud, tuledeta, märkideta lootsita, püstitades sellega Kongo annaalides uue rekordi. 20. augustil 1926. lahkub kapten F. kompaniist, et puhkusaega veeta Euroopas, kuid juba 19. detsembril samal aastal tuleb ta uuesti tagasi, seekord C. F. Lli (suurte järvede raudteekompanii) teenistuses ja Tanganyka piirkonnas. Siin tabab teda vähe hiljem kuri üllatus, millest ma juba varem mujal olen kirjutanud

ja mille lahendust parajasti kapten Brüsselis ootas, kus ka tema asi kompanii vastu kohtus tema kasuks ära otsustati. Viimasele kohale sõitis ta 26. veebruaril 1928, seekord jälle halbadesse oludesse: Ekvaatori provintsi, kus ka suri.

Proua Maria Filimonoff on tallinlane (sünd. Tshutsheloff) ning esimene ja senika ainus Eesti daam, kes Kongoga lähema tutvuse sõlminud. Oma mehele sõitis ta järgi 1. juunil 1925 ja veetis seal kaks aastat. Temagi tunneb Kongo kliimat, kuid pole veel kordagi haige olnud. Mehe surma ajal viibis Brüsselis, oodates kompanii luba järelesõiduks.

E. Kadak, endine 2. meister a/l „Kodumaal“, on „Unatra“ teenistuses Kongojõel, käies vahel ka Kasail. Kuulub vanemate Eesti kongolaste hulka. Eeskujulik töömees.

Jakob Suurmann teenib samal kohal juba üle kolme aasta. Teenis omale nime masinate kokkuseadjana, keda kõik hindavad.

G. Laubach, endine laevamehaanik, asub praegu maa sisimas. Belglaste oskamatus mingisuguse masina kokkuseadmisel tõi talle kaasa koha ja head tingimused, kuigi aastad ei lubanud Kongosse sõita. Sellest juhtumusest on näha, kuivõrra otsitavad ja hinnatud on tublid Eesti meistrid. Laubach on naisemees ja kahe lapse isa; ta perekond elab Antverpenis.

Puusepp Mihkel Vittong teenis alul Sonatra's, läks sealt C. F. L-i, kuid lahkus sealt peagi võimatute töötingimuste pärast. Praegu töötab Sise-Kongos ühing „Forminière'is“, kus täie lugupidamise võitnud.

Mehaanik Joosep Linholm teenis 39 kuud jõelaeval Kongolo ja Bukama vahel, veetis puhkeaja (mida antakse kuni kuue kuuni) Antverpenis ja läks uuesti tagasi.

Mehaanik P. Dessenberg tuli Kongosse 1926 aasta novembris ja teenib ühes Linholmiga.

Mehaanik A. d. Kesk teenis oma termi ära Boma's, olles meistrina riigiteenistuses, siis lahkus.

Mehaanik August Elb on jällegi vana kongolane, kuid on seni asunud vaid Kongo suus, teenides riigilaevadel meistrina, viimati a/l. Wael'il, mis peab ühendust Aafrika lääneranniku ja Boma vahel.

Kapten A. Orpus teenis ligi 16 kuud C. F. L.'is Tanganyka järvel. Käis Euroopas ja sõitis jälle tagasi.

Kapten Karl Luks teenib praegu C. F. L.'is. On vana kongolane (1923 a. saadik). Olla Eesti keele inglise keele vastu vahetanud ja ei pidavat Eestist suurt midagi. Elab aga Eesti passiga! Praegu töötab Kabala ja Bukama vahelisel liinil.

Mehaanikud Johannes Tauben ja Aleksander Akatus teenisid Kongojõel Kinshasa ja Stanleyville'i vahel. Termid läbi, viibisid Tallinnas puhkusel. Akatus heitis abiellu (preili Grenziga Paldiskist) ja sõitis siis uuesti Kongosse. Proua ootab järgisõiduks luba Brüsselis.

Mehaanikud Nikolai Tutti ja Rudolf Beilberg teenisid pooltermi Tanganyka järvel C. F. L.'is. Lahkusid oma soovil võimatute töötingimuste pärast. Siis teenisid lühemat aega Eesti aurik „Kalevil“. Nüüd on Tutti (naisemehena) jälle Kongos. Nii viimased kui eelmised on kõik eeskujulikud töömehed.

Eelpool manitud meh. Elb'i vend olla ka juba üle kahe aasta Kongos, lähemad teated puuduvad.

Teeninud lühemat aega Kongos keegi Eesti insener (arvan isiklikult, et see oli Joh. Pinkoff) Citas'e kompaniis, kuid lahkunud kliima pärast.

* * *

Tublile ja kohkumatule töömehel on tee Kongosse lahti. Kapten F. käskis aga juure lisada, et eriti viimasel ajal belglased välismaalastele tegevat suuri raskusi. Sest hakkab belglasi endid juba kokku voolama. On isegi juba firmasid, kes välismaalasesi kohatahtjat jutulegi ei võta. Igatahes tuleb aga kohta väga pikaldaselt ette valmistada. Kulub selleks pool aastat otsinguid, isegi aasta. Seda mehele, kes oskab isegi hästi Prantsuse keelt. Seepärast siis ettevaatust väljaruttamisega!

H. H.

Eestlased Belgias.

Kuigi meie rahvas üldiselt on väga väike, pole vist terves maailmas ainustki linna, kus ei leiduks eestlasi. Võõrana kuhugi võõrasse linna jõudes ei tea neid küll aimata ja ära tunda, kuid kohanedes ja tutvusi luues, tekib iga uustulnuka ümber peagi täielik Eesti seltskond.

Arvasin küll Belgiasse sõites, et seal eestlasi püsiva ollusena vähem leida, kuna sealsed riigikeeled (Prantsuse ja Vlaami-Hollandi) igatahes ei kuulu nende hulka, mille vastu meil Eesti lihtrahva seas suuremat huvi tuntakse. Seepärast üllatas mind suuresti sealse tookordse konsuli hra. Ch. A. Aertssens'i teade, et Belgias olla umbkaudselt arvates ligi 2000 eestlast, arv, mis kahtlemata on liialdatud. Siinsed eestlased kuulusid väga mitme riigi kodakondsusesse. Oli Eesti Vene, Belgia ja isegi Ühendriikide kodanikke. Nii on see praegugi veel. Suurem hulk neist koondub Antverpeni sadamalinna jakku, elades seal kas mere-meeste rannahuvidest või jälle vahenditust meretööst. Suur hulk Eesti meremehi on oma kodusadamaks valinud Antverpeni, kus end laevale munsterdavad ja tagasi jõudes kuni uue munsterduseni end kuidagi elatavad. Vähe pole eestlasi ka Lõuna- ja Ida-Belgia kaevandustes. Sest sealsed suured tööstusettevõtted ja maa-alused tehased vajavad alati rohkel arvul tööjõudu, ning nii mõnigi eestlane, kes Antverpeni jõudes oli täitsa ilma rahata, on siinse konsuli korraldusel sinna tööle saadetud ja enesele jälle jalad alla saanud.

Seda kasutavad ka meie meremehed, kui laeva ootamisaeg liig pikale venib. Kuid meremeeste-mäetöölise peale ei vaadatavat kaevandustes just hea meelega, kuna nad polla harjunud püsiva tööstustööga jakiirelt jälle teenistuskoha maha jätvat, et uuesti merele minna.

Belgia eestlaste hulgas paistab silma ka intelligent jõude. Nii töötab seal juba mõnda aega üks mu kooliõendadest, kes mõni aasta tagasi Riia tehnikauilikoolis tegi masinaehituse-diploominseneri eksami. See härra J. P. on Antverpeni lähedal (Hobokenis) ühes suuremas tehases (Ford) heapalgalisel kohal. Siis

töötab veel terve kobar eestlasi Bell Telephone Mfg Co's Antverpenis. Silma paistavad siin endine Tartu üliõpilane A. G. ja keegi G. M., kelle abil pärast nii mõnigi teine vabrikus kohale saanud, kuigi ehk tööstuslik ettevalmistus selleks polnud kuigi sobiv. Nüüd on siia asekonsuliks nimetatud eestlane, hra D. T. Reude, kes peab neid laiali pillatud eestlasi koondama, teades, et neid on Belgias mujalgi, peale Antverpeni.

Umbes kümme eestlast peavad Antverpenis kõrtsi ja „boarding-house'i“, kus leiavad meremehed ulualust reisist reisini. Kahel on tubakakauplus. Veel nii mõnigi teine äri on olemas.

Eestlaste omavahelised erinemised näivad otsaga ka Antverpeni ulatavat. See on juba kord Eesti iseloomu eriavaldus. Sulane Anvelt on pärast suurt ebaõnnestumist Eestis a. 1924 oma tähelepanu pööranud Eesti meremeestele ja igasugusele Eestist lahkunud ollusele. Ohtral käel jagatavat siingi toetust igasugu Moskvale armsateks otstarveteks. Olla isikuid, kes siin kuudekaupa midagi ei tee, kuid ometi võivad raha kulutada. Huvitav on see, et siinsed rahasummad ei tule otseteed Moskva kominterni kassast, vaid Põhja-Ameerika Ühendriikidest, seal olevate eestlastest-kommunistide kaudu New-Yorgist. Sama organisatsioon varustab siinseid agente, kelle hulgas ka belglasi ja võõraid juute, „Uue Ilma“, lendlehtede ja isegi raamatutega. Oma töö edukamaks juhtimiseks oli kommunistidel aastat viis tagasi süütunimeline selts: „Estonian Educational Society“. Kuid kohalikkude politseivõimude korraldusel on see ühing juba pikemat aega suletud ja üks ninameestest (keegi Kuusik) maalt välja saadetud. Kuid see ei eksitanud agentii jälle tagasi tulemast.

Praegu juhib eestlasi ka kultuurilisel alal eestlasest asekonsul. Talle abiks on soomlaste ja eestlaste ühisel jõul loodud „Eesti lugemislaud“, esialgu veel Soome meremisjoni ruumes Antverpenis (67, Avenue d' Italie, Itاليةlei), kus leidub Eesti raamatuid ja saadakse mõningaid ajalehti. Lähemal ajal on siin Eesti riigi toetusel tekkimas iseseisev Eesti Meremeeste Kodu.

H. H.

Eestlased Brasiilias.

V. Rooberg. *)

Kümned tuhanded eestlased, keda meie väike kodumaa üles kasvatanud, on majandusliku kitsikuse tõttu siit aegade jooksul lahkuma pidanud. Sarmaatsia legendikkudel, Siberi laantes ja taigades, Ameerika suurlinnades, Kanada metsades, Austraalia farmides ja Brasiilia kohviistandustes — igalpool leidub neid. Peale majandusliste põhjuste mängib väljarändamise juures suurt osa veel massipsükoloogiline moment, ja just viimasega on seletatav hiljutine suur väljarändamise tung Brasiiliasse. Tuhanded eestlased on seal omale õnne otsinud, vähesed ka leidnud, kuid suurem jagu on pidanud üle elama suuri raskusi. Paljud on seal oma viimasegi varanatukese kaotanud, mujale rännanud, kodumaale tagasi tulnud ja räägivad otse muinaslugusid sealsetest rasketest oludest. Kuid paljud on mingisuguse töö leidmisel jäänud kohale ja omale uued kodud loonud. Suuremal arvul elab eestlasi Brasiilias Sao Paolos, kus neid 1926 a. leidis umbes 3000, kuid viimasel ajal on see arv 1500 peale kokku kuivanud. Paigale jääjatest on mitmed omale väikese maalapi või maja soetanud ja on oma eluga enam-vähem rahul.

Töökriisi praegu Sao-Paolos ei ole, ja väljaõppinud ametmehed leiavad enamasti tööd.

Tööpalgad on Eesti rahas arvates: metallitöölised 65—100 senti tund, ehitus- ja trükitöölised 75—100 senti tund, lihttöölised 40-60 senti tund, naisvabrikutöölised 300—400 senti päev, naismajateenijad 45—80 krooni kuus ühes ülespidamisega. Tööpäev on igalpool enamasti 9 tundi. Elu on kallim kui Eestis. 1 kilo leiba umbes 45 senti, tosin kanamune 2 milli 600 reisi (1 mill — 50 senti, 100 reisi — 5 senti), kartuli kilo 800 reisi, või kilo 9 milli, soolaliha kilo 2 m. 800 reisi jne. Täielik pensioon maksab 60—75 krooni kuus. Ülikond ja saapad samas hinnas mis Eestiski. Kuigi siin erilist korterikriisi ei tunta, on korterid siiski kal-

*) See artikkel on võetud ajakirjast „Romaan“ Nr. 17, 1927.

lid. Mööblita tuba linnas 40–50 krooni, linna ääres 25–35 krooni. Suve kliima on siin muidugi palavam kui Eestis, kuna talv umbes meie sügissuvega sarnane.

Kodumaaga ja omavaheliseks ühenduse pidamiseks asutati 1926 a. eestkätt Ülemaalse Eesti Noorsoo ühenduse Tallinna ja Hõimla osakondade liigete poolt Sao Paulo Eesti Noorsoo Ühing, millel praegu 204 liiget. Ühingul on liikmeid ka teistest rahvustest, nimelt 12 itaallast, 4 lätlast, 3 sakslast, 2 soomlast ja 10 venelast. Ühingul on 2 teguvõimsat osakonda: näite- ja spordiosakond. On peetud 6 pidu, millest keskmiselt 300–400 inimest osa võtsid ja kus peale vähemate näitemängude on ette kantud „Neetud talu“, „Seitsmes käsk“, „Hispaania kärbes“ ja „Püvetalus“. Ühingu rahaline läbikäik on 1. aug. 1926 — 1 juunini 1927 a. 360.000 senti. On asutatud tugev jalgpallimeeskond, kus kaasa mängivad mitmed kodumaa 2. ja 3. klassi mängijad. Meeskond on Ühingu poolt täielikult varustatud ja võistleb Eesti värvide all kohaliste meeskondadega heade tagajärgedega. Samuti on moodustatud rahvatantsijate grupp, mis pidudel demonstreerib Eesti rahvatantse. Lähemas tulevikus on kavatsus asutada raamatukogu ja lugemislauda, sest omakeelne kirjandus puudub pea täielikult.

Iga kuu korraldatakse perekonnaõhtuid ja omavahelisi koosviibimisi, millest suurel arvul ka mitte-eestlasi osa võtab. Ühingu energilise tegevuse tõttu on vahekord eestlaste ja kohalise seltskonna vahel õige sõbralikuks kujunenud. Ühing on alalises kontaktis ÜENÜ keskjuhatusiga, Eesti noorsoo liikumisega ja Eesti eluga.

Praegu on Noorsoo Ühing Sao Paolos ainukene Eesti organisatsioon, kuna esimene Eesti selts „Estonia“ juba 8 kuud elumärke pole avaldanud.

Sao Paulo Eesti noored on rõõmustava, eeskujuliku aluse pannud seltsielule kaugel võõrsil. Oma organisatsiooni ümber koondudes kõveneb side sünnimaaga, püsivad kodumaised mälestused kauemini värsketena ja elavatena.

Eestlased Jugoslaavias.

Siiagi Balkani nurka on sattunud mõni eestlane. Üldisemalt tuttavaks on saanud kodumaal kunstnik Beshevitshi proua, kes ühes oma mehega, kes on ajalehe „Vreme“ kaastööline, külastas 1928 a. suvel Eesti IX laulupidu. Kui sellest sündmusest Beshevitsh hiljem „Vremes“ ilusaid ridu tegi, siis on ehk proua Beshevitshilgi siin teeneid. Kotor'i (Cattaro) ümbruskonnas elavad endise Kanepi kõstri Valdmanni pojad: Friedrich ja Heinrich, kes siia sattunud Vene armeega. Kuna nad üles kasvasid Venemaal, siis ei oska nad hea tahtmise peale vaatamata sugugi Eesti keelt ja näivad vist igaveseks kadunud olevat Eesti rahvusele.

Juhuslikke Jugoslaavia külastajaid on aga rohkem. Näiteks, läinud aastal käis siin teaduslisi loenguid pidamas Tartu professor L. Puusepp. Siis tulid minister O. Strandmann ja nõunik Mickvitz kaubalepingut sõlmima. Olid need vaevalt lahkunud, kui tulid uued eestlased tõeliku sensatsiooniga. Need olid maadlejad Jaan Jaago ja A. Aroküll oma võitudega maadlusmatil. Ja elas nende ridade kirjutaja Belgradis üle kolme kuu.

See oleks siitpoolt ka kõik!

H. H.

Eestlased Kalifornias.

P. Tobí *)

Kui meie seltsimehega aasta viieteistkümne eest Peterburist, Venemaalt, Los Angeles'i linna Lõuna-Kalifornias jõudsime, siis arvasime, et oleme esimesed eestlased selles noores ja seekord alles vähe tuntud linnas. San Francisco oli seekord tuntud suurlinn Kalifornias. Seal oli juba siis Eesti selts.

Võõral maal, võõra keele ja rahva seas tundus igatsust kodumaalaste järele. Võimatu aga oli teada, kas on siin eestlasi. Viimaks kirjutasime New-Yorki seekordse „Uue Ilma“ toimetusele ja saimegi sealt

*) See kaastöö on võetud „New-Yorgi Eestlasest“; 1928.

paari suguvenna aadressid. Mäletan veel selgesti, mis-suguse huvitusega ma oma esimest siinset suguvenda üles otsima läksin. Oli ju teadmata, kas ta on oma-taoline tööline või Ameerika miljonär. Nagu kõik kodumaalased, arvasin seekord, et miljonäriks saamine Ameerikas ja eriti Kalifornias on õige lihtne asi, tar-vis ainult roobiga raha kokku ajada — kuni miljon käes.

Uulitsaraudteelsõitsin saadud aadressi järele paremas-se Los Angeles'i linnajakku. Aadress oli üks nägusamaid ehitusi. Näis küll, nagu olekski suguvend toredast elamas.

Kõlistasin . . . Keegi hästi riides daam avas ukse.

„Does Mr. L. live here?“

„Who, did you say?“

„Mr. L., Mr. Hans L.?“

„Oh yes Hans. He is our gardener.“

Soo, siis esimene suguvend, keda siin leidsin, oli aednik. Tegime tutvust ja tema läbi sain siin tutta-vaks veel mitme teise suguvenna ja õega. See esi-mene tutvus on nüüd juba viisteist aastat püsinud.

Inglise keele äraõppimise järele leidsin tutvusi ameeriklaste hulgas. Kord juba nagu kadus tahtmi-negi eestlastega läbi käia. Siinne pehme kliima vististi mõjub ka laisendavalt igaühe peale. Nii läheved pae-vad, nädalad ja aastad üksteise järele.

Aastate jooksul on siia Lõuna-Kaliforniasse ja eriti Los Angeles'i linna sadamasse, San Pedro'sse, kaunis-hulgake eestlasi kogunud. Noorel, alles hiljuti asutatud Lõuna-Kalifornia Eesti seltsil on praegu üle 20 liikme. Seltsi kirjatoimetajal on üle 40 eestlase aadressid. Vististi on veel mõni muugi, kelle üle meie midagi ei tea.

San Pedro eestlased on suuremalt jaolt mereme-hed ja mõned kalamehed. Kaks ehk kolm on mõist-nud siin õigel ajal maad osta ja on selle müümisega jõukale järjele jõudnud. Teised on töölised. Kodu-maa lugejatele oleks siin tähendada, et Ameerika töö-line vist küll natuke paremini elada saab kui kodu-maal. Sõüa saab, kui tööd on, kokkuhoidlik mees võib endale ajajooksul ka majahüti muretseda ja võib olla isegi autoloksi ümbersõitmiseks.

Töölise palga suurust ma ei nimeta, sest see viib harilikult iga väljamaa-lugeja eksiteele. Kui ma näiteks ütleksin, et siin puutööline mõnikord kümme dollarit päevas teeb, siis võtab vististi iga kodumaa lugeja paberi ja pliiatsi ning rehkendab, et see on 375 senti X.10, võrdub 3750 senti päevas. Kasvata teda jälle 25 päevaga kuus, teeb 93.750 senti, ning seda on kindlasti rohkem kui Eesti riigivanemal kuus. See kõik aga on eksitus. Mõnikord teeb siin tööline 10 dollarit päevas, jah. Kuid niisugust tööd ei ole alati. Ja mis peaasi -- väljaminekud on ju ka sissetuleku järgi. Lõppude lõpuks elab Eesti tööline siin niisama peost suhu nagu kodumaalgi.

Kuidas asjad kaugelt kuulsaks saavad, selle üle väike näide. Siin elas keegi Eesti vanapoiss. Oli üsna kena teenistus puutööga. Saatis kodumaale vennale siiatulekuks sõiduraha. Vennaga ühes ehtasid siin endale maja. Ajajooksul sai see valmis ja tasutud, Siis sai äkki vanem vend õnnetult surma. Testamenti temal ei olnud. Vend kui lähem sugulane jäi varanduse hooldajaks. Keegi sinne advokaat oli Eestisse tema õdedele kirjutanud ja seal oli kuidagi teade lai-ali läinud, et Los Angeles'is Kalifornias olla keegi rikas eestlane surnud. Maja ja automobiilid olla järele jäänud.

Töepoollest on aga ainus väärtus maja. Auto oli seevõrra lagunenu, et keegi vanarauakaupmees 10 dollarit ta ära viimise eest nõudis. Maja on nüüd juba kauemat aega enampakkumisele kuulutatud. Võib olla toob 3 kuni 4 tuhat dollarit. Sellest maha arvata kohtukulud, müügikulud, parandusmaks, mehe matuse raha, võib olla jääb igale pärijale paarsada dollarit. Sellest ei tea kodumaal keegi. Aga kuulujutt miljoonääride üle lendas arvatavasti üle maa.

Eesti jooksumeister L o s s m a n tuli siia Pyle'i ülemandrijooksus 25.000 dollarit võitma. Pärast nägime mitmes lehes, missugused vead ja puudused sel jooksul olid. Ei olnud korralikku kokka ega magadisaset, liig külm ja liig palav, vilets ja lõpmatu pikk tee. . .

Üleskutse ja palve.

Nagu ma eessõnas ütlesin, on sel esimesel „Väliseestlase kalender-käsiraamatul“ kahtlemata palju puudusi. Suur hulk puudusi tuli muidugi sellest, et meil Eestis välis-eestlaste kohta vähe teateid olemas, ja, teiseks, kiirusest, millega töö pidi valmima. Sellest kõigest aitab meid üle pikaajaline ettevalmistus järgmiseks aastakäiguks ja välis-eestlaste eneste kaastöö.

Toimetaja loodab nimelt, et kõik välis-eestlased, kellele see kalender-käsiraamat käte vahele peaks puutuma, talle saadavad kalendri andmestiku jaoks tarvilikke ja uuemaid teateid. Sama palvet rõhutab toimetaja eriti Eesti seltside eestseisuste suhtes. Soovitavad oleksid kõigi Eesti seltside täpipealsed aadressid, seltsi eestseisuse kõnetunnid, liikmemaksu määrad, eestseisuse liigete nimestik, võimalikult ära tähendades, mis ametit keegi eraelus peab. Siis peaks veel leiduma teateid Eesti äriteeste üle (mis liiki äri, täpipealne aadress jne). Seltside eestseisused teeksid hästi, kui nad saadaksid kalendri toimetajale kokkuvõtliku ülevaate oma ühingu tegevusest (võimalikult asutamisest saadik — järgmise — 1930 — aasta jaoks).

Väliseestlaste suuremad sulemehed tooksid elu-olupilte ja täidaksid sellega meie kalendri üldise ja loetava osa. Päevapiltnikud saadaksid pilte eestlastest, nende tööst ja ettevõtetest. Need andmed tuleksid võimalikult vara saata „Väliseestlase kalender-käsiraamatu“ toimetajale, ja nimelt järgmised aadressil:

Nõmme (Estonie), Põllu t. 15. H. Haljaspõld.

Kõiki lahkeid kaastöölisi ette tänades, palun ma vastu võtta mu suurima lugupidamise kinnitus.

H. Haljaspõld

Nõmmel, Põllu t. 15.

Sisu.

Eessõna	lhk.	3
Kalendaarium	"	5
Vabariigi valitsus	"	17
Eesti esindajad välismail	"	17
Eesti seltsid välismaailmas	"	26
Soome meremisjon	"	28
Väliseestlasele tähtsad seltsid	"	31
Eesti ajalehed ja ajakirjad ning nende tellimishinnad väis- maale	"	32
Kursisedel	"	37
* * *		
Sinimustvalge (P. Grünfeldt)	"	38
Välis-Eesti ja hõimuküsimus	"	39
Eesti pealinna ajaloo kokkuvõte	"	45
Dr. O. Kallas — 60 aastane	"	49
Eestlased Belgia Kongos	"	53
Eestlased Belgias	"	56
Eestlased Brasiilias	"	58
Eestlased Jugoslaavias	"	60
Eestlased Kalifornias	"	60
Üleskutse ja palve	"	63

1 kroon 25 senti.